

VARPAS

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Nuo Redakcijos.

Šių metų „Varpo“ Nr. 2 tapo paduotos svarbesnės mūsų rašybos atmainos, kurias buvome įvedę mūsų laikraščiuose pasirodžius p. Kriaušaičio gramatikai („Lietuviškos kalbos gramatika“) ir kurių ligšiol maž-daug prisilaikėme. Dabar, pradėjus nuo 8-to „V-po“ ir „U-ko“ Nr. ir nuo 7-to „N-ų“ Nr., įvedame naujas atmainas mūsų vartojamojoje rašyboje — ir šį kartą labiausiai prisiartiname prie p. Kriaušaičio rašybos.

Viename iš artimiausių „V-po“ numerių pasistengsime suteikti platesnes šitame dalyke žinias.

FELJETONAS.

Visūmenės darbo stoka.

Istoriškame mūsų tautiškos sąmonės bėgyje galima pasergėti dvi svarbesni srovi. Atsiradus mūsų tautiškiems laikraščiams, prašvitus mūsų gyvenimo „aušrai“, mūsų visūmenės atyda labiausiai buvo atkreipta ant mūsų kalbos užlaikymo, ant to brangumyno, kurį mes buvome nustoję branginę, ir ant mūsų garsios praeities, kuomet Lietuvos kunigaikščiai lošė svarbią rolę terptautiškuose viešpatysčių santikiuose. Tuo laiku mūsų visūmenė stengėsi pati savo akyse pakilti, stengėsi parodyti, juog ji turinti lygiai garsią, jeigu ne garsesnę praeitį kaip ir kitos tautos, ir todėl turinti tiesą gyventi taip, kaip ir kitos tautos — kaimynės. Tai buvo laikas, kuomet lietuvis susiprato lygiu žmogumi esąs su kitais kaimynais ir tarė galėsiąs eiti progreso keliu drauge su kitais kaimynais. Bet tokia sentimentaliska nuomonė veikiai turėjo pražūti. Lietuviai pradėjo vis labiausiai persitikrinti, juog tolimesnis jų tautiškas augimas kaimynams, o ypač maskoliams, nėra geistinas, kad toksai augimas yra trukdomas. Todėlei tolesniu mūsų tautiškos sąmonės žingsniu buvo išauklėjimas mūsų visūmenėje didžiai svarbios idėjos, juog tolesnis materijališkas ir dvasiškas mūsų tautos augimas tegalimas vos tik tokiose sąlygose, kuomet Lietuva atsi-kratys nuo svetimtaučių globos, kuomet įgis pilną laisvę ir taip galės save valdyti, kaip šiandien valdosi tūlos viešpatystės, išsinerusios iš-po svetimo jungo. Nuo ramaus, taikaus mūsų „aušriečių“ jieskinio — išmelsti nuo kaimynų savo tautai tiesas lietuviškai kalbėti ir rašyti — iki dabartinių „varpiečių“ jieskinio — suteikti Lietuvai laisvę ir nepriklausomą nuo kitų tautų gyvenimą, yra tolus kelias. Tam keliui sukeliauti reikėjo veik dvidešimties metų. Per tą laiką

mūsų visūmenė pagimdė jau nemaža savo tautos užtarėjų, kurie šiandien supranta tuos įieškinius.

Bet kilsta klausimas, ar turi ta mūsų visūmenė pakaktinai spėkų įvykinimui pastatytų žmąnų, ar iš jos gyvenimo galima pasergėti bent kokias žymes, kad ši visūmenė ilgainiui galės įkūnyti šiuos įieškinius, žodžiu — kilsta klausimas, koksai mūsų pačios visūmenės yra stangumas, kokie šiandien regimi jos darbai?

Pirmų-pirmiausiai reikia prisiduoti, kad ir patsai mūsų visūmenės sudėjimas nėra pilnai aiškus. Prie jos prisieina priskaityti svetimus mums gaivalus, kaip lenkus (sulenkėjusieji lietuviai? Red.) arba žydus, kurie nuveikdami tūlus visūmenės darbus, veikia tai ne vardan kokios-nors lietuviškos idėjos, bet vardan pelno, vardan pelningesnio pasisekimo materijališkų jų reikalų. Šių svetimųjų gaivalų rankose pasilieka ūkiškosios draugystės, sindikatai, apdraudžiamos draugystės, bankai ir net įvairios taupomosios ar paskolinamosios kasos; toliaus jų rankose yra pirklystė ir šiek-tiek sustiprėjusi pramonė. Lietuviai, matomai, nuo šių dirvonų yra nustumti, jie neįveikia savarankiškai užimti bent kokių vietų ar tai pirklystėj ar pramonėj. Paskutiniaisiais laikais galima pasergėti įsteigimą kelių pajinių sankrovų, kaip tai: Krakinave, Titavėnuose ir Utėnuose, kur dalyvauja ir paprasti ūkininkai. Įsteigtos taupomosios ir paskolinamosios kasos, tarsi ūkininkams ant naudos, kaip antai: Vaškuose, Pompėnuose, Vabalinke ir Kupiškyj, pasiliko paprastai urvais, kame žmonės liko apgauti ir pralaimėjo kruvinu prakaitu sudėstytą skatiką. Kame to viso priežastis? Tik tame, juog mūsų žmonės dar tamsūs, juog jie nepermano dar jokių operacijų, kokias ten jų parinktieji vadovai varo. Ta stoka apšvietos, susipratimo pakenkia žmonėms visur, ko tik neprisiliesi. Prisižiūrėkim, kaip eina pirklystė mūsų sankrovininkams, kaip sekasi mūsų amatninkams arba pramonininkams, visur pamatysime, juog jie nemoka kaip priderant atlikti vedamųjų darbų ir todėl vos tik skursta, juos bevezdami. O kitose pramonės ar pirklystės šakose ir visai lietuviuo nesimatyti. Padėkime, kas apima ūkininkų ar dvarų sodnus, kas užsiima supirkimu nuo dvarų pieno, kas superka nuo ūkininkų grūdus, gyvulius, sviestą, kiaušinius ir t. t., jeigu ne žydus arba maskolius. Tasai darbas juk mūsų žmonėms neužgingtas, o vienok jie nemoka jo atlikti. Pagaliaus, paveizdėkime, kokie Lietuvos dvaruose geresnieji ūktveriai, kokie ten dailidės, jeigu ne latviai arba vokiečiai. Ką šie apsiireiškimai liūdiuja, jeigu ne baisiai nusilpnintą mūsų kultūrą, prie kurios mūsų žmonės neturi nė pradinių mokyklų, nė kokių-nors profesionališkų mokyklų, kame galėtų teip amatų, kaip ir pirklystės, ūkininkystės ir kitų dalykų pramokti. Sunku žmogui skverbti mintį, kad jis patsai turėtų žiūrėti savo krašto reikalų, jeigu jis negali apimti nė siaurų naminių savo reikalų. Gana pabūti nors kai-kurį laiką tarp kaimiečių, kurie vos tik temoka atskaityti Mišių maldas iš „Aukso Altoriaus“, kad žmogus pajustum, kokia darbo begalinė da guli prieš mūsų visūmenę.

Pamatyti plačius savo triūso siekimus, suprasti jų teisingumą ir reikalingumą — tai nemaža malonė kiekvienam darbininkui: patamsyje nėkoks darbas negali eiti sparčiai. Vienok negalima užmiršti, koksai milžiniškas darbas yra paliktas mums, negalima pasikakinti

vien puošimu ir gražinimu šių jieskinių, bet reikia rimtai kibti prie darbo. Šis paprastas darbas gal nepakaks mūsų tiek, gal nesujudis teip mūsų svajonių, vienok jo nauda pasiliks neatmestina. Kad toksai darbas nėra varomas, kad jis nėra organizuotas, tai geriausiai liūdija ta pati šiokia tokia mūsų kaimo „inteligencija“, kuri traukia į miestus, jieskodama ten menko uždarbio, raštininko ar kokio tarno vietos. Tuo tarpu-gi reikėtų tą „inteligenciją“ sulaikyti ant vietos, duoti jai šiokią-tokią paspirtį, kad ji galėtų bent užsiimti vaikų mokiniu, arba platinimu kokių-nors žinių, įsteigimu kokių-nors draugysčių, susirinkimų ir t. t. Tam tikslui, rodos, būtų galima surinkti terp įvairios spalvos apšviestuolių reikalingus pinigus, kurie atneštų visam kraštui nemažą naudą. Toliaus įsteigimą kokių-nors sankrovų, suteikimą įvairių tam reikalingų žinių, įsteigimą kokių-nors ar pašalpos ar dainininkų draugysčių reikėtų pavesti jau prakilnesniems vyrams, už kurių triūsą reiktų teip-pat nors iš dalies atlyginti. Rodos, tik tokiais takais eidami, galėsime pasakyti: „ir mūsų žemė jau juda.“ *Berželis.*

Naujas caro cirkuliaras apie išguldinėjimą tikėjimo dalykų prigimtoj kalboj vidutinėse Lenkijos mokyklose.

Išguldinėjimas katalikų vaikams tikėjimo dalykų kaip mūsų, teip ir Lenkijos gimnazijose ir apskritai visose vidutinėse mokyklose yra atliekamas maskoliška kalba. Tik vos kai-kuriose Lenkijos gimnazijose buvo leista išguldinėti tikėjimą lenkiškai pasiremiant ant Aleksandro II° paliepimo, duoto rugpiučio 13 dienoj 1880 m., bet daugelyje mokyklų toksai išguldinėjimas buvo atliekamas maskoliškai. Žinomi persekiojimai katalikų vaikų Vrzesnės gimnazijoje už jų pasipriešinimą prieš vokiškąjį tikėjimo išguldinėjimą sukėlė ir lenkų visūmenę, kuri pradėjo žiūrėti mokinimo vaikų pačioj Maskolijoje. Šių persekiojimų atbalsiu buvo lenkų-mokinių pasipriešinimai Siedleco ir Lomžos gimnazijose, o teipgi Pinsko mokykloje, kame vaikai-katalikai pareikalavo išguldinėjimo tikėjimo prigimta jų kalba. Žinoma, vaikai-pasipriešintojai buvo savo laiku nubauti, bet jie privertė carą išleisti naują cirkuliarą, kursai tapo duotas gegužės 25 d. š. m. apšvietos ministrui Zenger'ui.

Šiame cirkuliare caras, primindamas minėtąjį savo senelio Aleksandro II° cirkuliarą, patarė, idant nuo rudens š. m. visose vidutinėse Lenkijos gubernijų mokyklose, kaip berniukų, teip ir mergaičių, jis pasistengtų įvesti tokią tvarką, kad katalikų vaikai galėtų klausytis tikėjimo dalykų prigimtoj jų kalboj ir tai „visose mokyklose, be jokio išėmimo“. Mat Aleksandras II buvo paliepęs įvesti išguldinėjimą prigimtoj kalboj tik tokiose mokyklose, kame išguldinėjimas maskoliškoj kalboj nebuvo da įvestas, o kadangi jis jau visur veik pirm to tapo įvestas, tai tas cirkuliaras savo laiku pasiliko visai bergždžias. Naujas-gi cirkuliaras, kaip matome, yra kategoriškas ir pataria pačiam ministrui apie tokį išguldinėjimą pasirūpinti.

Tokia caro „malonė“, kaip pasakėme, paliečia tik Lenkijos mokyklas ir tęsiasi tik iki Nemunui. Kodėlgi teip? Kodėl lietuvių ar lenkų vaikai Vilniaus apygardoj, o teipgi Liepojojė, Mintaujoj ar

Rygoj negali naudotis tokiomis tiesomis? Negu tik dėlto, juog jie prieš maskolišką mokinimą nekėlė maišto? Galima spėti, kad tik dėlėi tos priežasties.

Todėlei prieš mūsų mokyklų jaunūmenę atverta svarbi užduotis — išreikalauti nuo valdžios tikėjimo dalykų mokslo lietuviškoj kalboj. Toksai mokinimas privalo būt įvestas visose mokyklose, kame yra mokiniai - lietuviai. Galima spėti, kad Senapilio gimnazijos mokiniai - lietuviai jau nuo šio rudens galės klausytis išguldinėjimo tikėjimo lietuviškoj kalboj ir, žinoma, galės reikalauti tam tikrų mokslui reikalingų lietuviškų spaudintų knygų. Toksai mokinimas turėtų įvykti ir Suvalkų gimnazijoj.

Bet kas bus su vaikų mokiniu Vilniaus apygardoje ir kitose gimnazijose, kame yra mokiniai - lietuviai? Be abejonės, nemaža priklausys tai ir nuo jų pačių ir nuo mūsų visūmenės, ar ji mokės reikalauti išguldinėjimo tikėjimo dalykų mūsų vaikams prigimtoj jų lietuviškoj kalboj — ar ne.

P-tis.

Užmanymas.

Pernai rudenį „Žinyčia“ arba jau tikriau sakant „Dirva-Žinynas“ išleido vertimą savo straipsnio, redakcijos vardu parašyto, „Głos litwinów do młodej generacyi magnatów, obywateli i szlachty na Litwie“. Išleido jie tą brošurą trokšdami susiprasti su sulenkėjusiais mūsų krašto ponais ir patraukti juos prie lietuvių dirvos darbo.

Tikslas geras ir motyvai panašiam darbuvi yra svarbūs, todėl reikėtų pasirūpinti, kad ir darbas tam tikslui būtų atliktas kuo-geriausiai.

Juk ne vienam Lietuvos tautiečiui skauda širdį matant, kad turtingesniosios Lietuvos gyventojų luomos stovi visai šalyj nuo šio krašto reikalų ypač tautiškuose ir politiškuose klausimuose, o dar tankiai esti priešingos Lietuvos, kaip tautos, reikalams ir šokiui ar tokiu būdu trukdo juos. Kai-kurie iš jų prisirišę prie lenkų siūncia į Lenkiją tautiškiems reikalams pinigus, sunkiai Lietuvos darbininkų sukaltus. Kiekvienas Lietuvos tautietis mato, kad tos luomos prisidėdamos prie lietuvių daug galėtų jiems padėti platindamos apšvietimą ir mokslą tarp lietuvių lietuviška kalba, skleidžiamos tautišką sąmonę ir nors kiek pagerindamos ekonomišką būvį.

Be abejonės tarp tų žmonių yra nemažas skaitlius, kuriems trūksta tam tikrų žinių, kad galėtų suprasti dabartinį lietuvių judėjimą ir savo padėjimą Lietuvoje; bet daugelis iš jų turi širdis ne visai dar užašusias, tos širdys gali dar supratusios atjausti Lietuvos vargus ir troškimus; ir tik reikia tokiems žmonėms pamatyti tą dirvą, kurioje galėtų jie savo išgales pritaikinti ir pagal savo išgales darbą atlikti. O juk dabar mūsų dirvoje atsirado tiek visokių darbų, tiek neatidėtinų reikalų, kad kiekvienas gali atrasti sau vietą ir patinkamą darbą.

„Głos litwinów“ šėip žiūrint mažai teduoda; jis daugiau karščiuojasi ir polemizuoja nevisada stipriai pamatuodamas savo nuomonės. Jis kaip vieno žmogaus darbas, negali turėti didesnio svarbumo.

Aš teorijoj ir praktikoj persitikrinęs apie reikalingumą ir naudingumą rašto, kurs galėtų išaiškint mūsų judėjimą ir nurodyt dirvą darbams ne tik sulenkėjusiems lietuviams, bet ir lietuviams tautie-

čiams, kurie užsidegę tėvynės meile trokšta dirbti dėl jos labo, bet dėlei stokos tam tikrų žinių neatranda sau darbo, paduodu šią užmanymą.

Kadangi tautiškuose reikalavimuose sutinka visos lietuvių partijos ir visi atskiri laikraščiai ir rašytojai, reikėtų išleisti lietuviška knygelė su lenkišku vertimu visų lietuvių partijų, draugysčių ir redakcijų vardu, kaip antai socialdemokratų, demokratų, laisvamanių, klėrikalų (jaunųjų kunigų), T. M. D., Susiv. Liet. Am., Aušros, Žiburėlio, Birutos, Vienybės Liet., Lietuvos, Varpo, Ukininko, Nauj., Darb. B., Darb., Dirvos-Žin., Tėv. Sargo ir tt. — visų tų vardų, kurie panorės prisidėti prie to tautiško darbo.

Toje knygelėje turėtų būti trumpai paminėta istorija lietuvių literatūros nuo-pat pradžios, istorija tautiškos sąmonės, apsiरेiškusios literatūroje, atsiradimas „Aušros“, jos siekimai ir programos, atsiskyrimas kunigų nuo šėip inteligentų, atsiradimas klėrikalų organo, atskyrimas raudonųjų elementų, susitvėrimas soc.-dem. partijos ir jos organai, demokratų part. ir jos organai. Atsiradimas tautiškj draugysčių, jų siekimai ir darbai. Dabartinis padėjimas lietuvių judėjimo — draugystės, partijos, laikraščiai; kokie darbai yra atliekami ir reikalaujantieji atlikimo, galų gale punktai, ant kurių visi sutinka ir kuriuos išpildyti apsiima.

Paduodamas tą užmanymą trokštu sulaukti kitų laikraščių ir organizacijų nuomonę. Jeigu tas užmanymas šiokioj ar tokioj formoj būtų priimtas, galima būtų pradėt rūpintis praktišku jo išpildymu. Malonu būtų kuo-greičiaus pamatyti tokį darbą atliktą bendromis spēkomis.

Visas rašymo būdas turėtų būti kuo-objektyviškiausias, be polemikos ir retorikos: faktai, faktai ir faktai, o gale postulatai, ant kurių visi tautiečiai sutinka. Kuo skiriasi vieni nuo kitų, bus aišku iš istoriškos tos knygelės dalies. Kiekvienas perskaitęs ją galėtų aiškiai suprasti mūsų judėjimą ir pagal savo pažiūrą ir simpatijų prisidėti prie vienų ar kitų. Panašus raštas turėtų padaryt Lietuvoje nemažą įspūdį ir su juo tektų skaityties.

Tikiuos, kad Lietuvos tautiečiai mažą valandėlę užmirš apie vaidus, antipatijas ir žvairavimą ir pasistengs sujungtomis spēkomis atlikti pagal mano nuomonės labai svarbų tautišką darbą. A.s.

Kunigų apsileidimas.

Norėdami išgauti nuo valdžios šiekias bei tokias prigulinčias mums kaip žmonėms, lietuviams ir katalikams tiesas, tankiai nurodome visokius mūsų gyvenimo atsitikimus, kur rusų valdžios atstovai peržengia pamatinius įstatymus. Pasižvalgę po Lietuvą atrastume kiekviename užkampyje valdžios tarnų nusikaltimus; tamsūs žmonės nepažindami įstatymų bijo pasipriešinti tokiems tarnams, bijo skųsti juos ir kenčia, kiek galėdami. Bet ką mės pasakysime apie žmonių katalikų vadovus, kunigus, kurie ne tik gali pažinti reikalingus įstatymus, bet dargi priversti yra juos žinoti, nes kiekvienas reikalingas jiems naujas įstatymas yra jiems prisiunčiamas ir į knygas įtraukiamas.

Štai Žemaičių vyskupo aplinkraštis į vyskupystės dekanus. Tas cirkuliaras parodo, kaip mažai tesirūpina daugelis kunigų savo avelių lietuvių apgynimu nuo surusinimo.

(Vertimas iš rusiškos kalbos.)

Paskutiniu laiku kai-kuriuose žmonių mokyklose, po tam tikrų lotyniškųjų maldų, kalbamų prieš lekcijas ir po lekcijų, yra įvestos priverčiamos maldos, rusiškai kalbamos; šituo mokytojai permainė maldų turinį ir kalbą tų maldų, kurios įstatymo (paremto ant Augšėiausiojo paliepimo, duoto 25 d. birželio mėn. 1897 m.), paskirtos katalikams. Norėdamas prašalinti minėtojo įstatymo peržengimą, aš kreipiaus į žmonių mokyklų direkciją. Tų mokyklų direktorius, atsakydamas ant mano reikalavimo, 14-tą d. gruodžio mėn. (1902 m., No. 9362) pranešė man raštu, jogei rusiškosios maldos, po tam tikrų lotyniškųjų maldų, yra skaitomos ir kitose mokyklose, ne tiktai mano paminėtose, „žinoma, su kunigų žinia“.

Todėl įsakau Tamstai pasikviesti visus Tamstos dekanato pradedamųjų — ministeriškųjų ir miestinių mokyklų kapelanus ir atsiųsti man jų pačių ranka rašytus šių klausimų paaiškinimus:

1. Ar yra žinomi kapelanui maldų kalbos, turinio ir tvarkos (prieš lekcijas ir po lekcijų) įstatymai?

2. Kuriuos maldos ir kokia kalba dabar yra skaitomos mokykloje?

3. Ar nemėgino mokytojas permainingi *įsakytyjų* maldų turinio ir kalbos ir įvesti naujas? Jei mėgino, tai ar *priminė* apie tai kapelanas mokytojui ir ar siuntė raportą savo valdžiai?

Pagal *surinktų* žinių kapelano užtylėtuosius naujus maldų įvedimus pasergti naujieje užėmę *jo vietą kapelanai*.

Taigi pavedu Tamstai *pranešt* kapelanams, kad jie bus *smarkiai baudžiami*, jeigu bus pabojama, kad ką-nors ne taip paaiškino, atsakydami ant minėtųjų klausimų.

Kaunas, 31 sausio 1903 m.

Telšių arba Žemaitėjų vyskupas.

Tasai vyskupo aplinkraštis aiškiai parodo, kad:

1. Daugelis kunigų visai nežino įstatymų, jiems garsinamų apie maldų ir tikėjimo dalykus.

2. Matydami, kad žemesniųjų mokyklų mokytojai peržengia caro paliepimus, — negina katalikams prigulinių tiesų, tyli ir net savo vyresnybei neduoda žinios, neprašo jos užstoti.

3. Aplinkraštis prileidžia, kad kunigai-apsileidėliai arba nusidėję šiame dalyke besiteisindami meluos, neprisipažįs.

Tai ko-gi laukti nuo tokių kunigų, kad jie stengtųs išgauti tiesas savo avelėms kaipo lietuviams, kad jie leidžia paminti po kojų jau duotas toms avelėms kaipo katalikėms tiesas?

Liūdna ir skaudu matant, kad Lietuva turi tokius piemenis-ganytojus. Nenuostabu, kad kartais karštam tautiečiui išsprunka iš-po plunksnos aštrus žodis prieš kunigus. Nėra ko pykti ir stebėtis, kad patsai vyskupas gana dailioj formoje pasako teip negražius dalykus apie daugelį kunigų! . . .

Spragilas.

Leonui XIII mirus.

Liepos 20° d. (n. st.) pasimirė Leonas XIII.*) Ne vieta čia rašyti apie jo nuopelnus dėlei katalikų bažnyčios — tepasilieka tai mūsų katalikiškiems laikraščiams. Tuo tarpu tik noriu pasakyti čia ką-ne-ką apie jo politiką.

Paprastai Lietuvoje, šnekant apie popiežių, daugiau nieko beveik negalima buvo išgirsti, kaip tik tai, juog tai buvęs didžiai gabus ir gudrus politikas, didžiai išmintingas ir begalo darbštus žmogus, kursai didžiai išaugstinęs katalikų bažnyčią, bet užklausus, kame tas bažnyčios

*) Leonui XIII pasimirus tapo išrinktas naujas popiežius Pius X (b. Venecijos patriarkas G. Sarto). *Red.*

išaugstinimas apsiireiskė, kame regimas žmogaus meilės ir doros pakilimas tarp priklausomų popiežiaus kunigų, sunku buvo gauti pakakinantį atsakymą. Priešingai, taikos politika su viešpataujančiais monarchais ir carais, patarimas jų klausyti ir apskritai nespriešinti svietiskai valdžiai bent mūsų šalyje numazino kunigų autoritetą žmonių akyse. Šita „gudrioji“ politika mūsų ir lenkų dvasiškiją pastatė visai į netikusias vėžes, kurios tik ir galėjo privesti ją prie galutinio dvasiško ištvirtimo beklausant šios svietiškosios valdžios. Kunigai tapo priversti garsinti ir skrieti paklusnumą valdžiai ir drauge nematant kovoti su ta valdžia, nes kitaip galėjo pamesti žmonių įsitikėjimą. Tokia veidmainystės politika negalėjo atnešti gerų vaisių ir gamino arba kunigus išdavikus arba dviveidžius apgynėjus žmonių reikalų. — Reikia priminti dar apie vieną šios politikos apsiireiškimą, kursai neprisdėjo prie doriško mūsų dvasiškijos pakėlimo.

Paskutiniame laike Rymas vis skundėsi neturįs pinigų savo dvasiškiems užmanymams. Užlaikymui Vatikano kasmet reikalinga apie 7 milijonus frankų, iš kurių apie tris duodavo pati bažnyčia, o trūkstančius bene keturis milijonus reikėdavo sudėti iš „dovanų“. Niekados gal rinkimas šių dovanų nebuvo teip gausus, kaip Leonui XIII popiežiaujant. Ryme tas buvo klausomas, kas mokėjo daugiau įnešti surinktų aukų į Vatikano išdą; ir čion svarbiausią vietą užėmė pinigais, o ne doros ir meilės privalumai. Todėlei augštiejie mūsų dvasiškijos sąnariai, norėdami pagerinti savo „popierius“ Ryme, stengėsi kuodaugiausiai prisiųsti pinigų. O iškur jie buvo gaunami? Tuos pinigus turėjo sumesti paprastieji kunigai-dekanai, klebonai ir kamendoriai. Kam iš jų pasisekė tarp žmonių sugaudyti daugiau skatiko, to padėjimas augštesniosios dvasiškijos akyse buvo tvirtesnis, tas buvo geresnis. Tokiu būdu vietoj doros ir meilės privalumų, kuriais tik ir galima saikuoti dvasiškijos nuopelnus, buvo saikuojami tie nuopelnai paprastu pinigų skaičiumi. Progu-gi tokiems pinigų rinkimams tarp žmonių netrūko: tai jubilėuškai, tai dvasiškosios misijos tarp nekrikščionių, tai bažnyčios persekiojimai ir t. t.

Toliaus galima priminti apie išreikštą nesykį popiežiaus norą prašalinti naujos galybės-socijalizmo įtekme. Popiežius norėjo tą naują judėjimą paimti į savo globą. Jo abiejų enciklikų turiniu, kaip rašo V. Doroševič, garsus rusų publicistas, buvo viena ir ta pati idėja: tik pas popiežių tegalima įieškoti išrišimo ekonomiškos teisybės. Jis kreipėsi ir prie darbininkų ir drauge prie darbo davėjų. Šie paskutiniai meiliai skaitė jo enciklikas, bet jokių permainų nenorėjo įvesti. Socijalistiškų darbininkų organizacijų skaičius ango kasmet tūkstančiais, o katalikiškai-socijaliskos draugystės dygo tik kur-ne-kur po vieną. Ir čia, kaip matome, popiežius nepataikė užgauti stygos, kurią reikėjo užgauti.

Man rodos, juog gana bus ir šių bruožėlių, idant žmogus, prisi-klausęs apie popiežiaus gudrumą, galėtų pasiklausti savęs, kame tas gudrumas, kokie jo apsiireiškimai liūdija tą išmintingą politiką, kuri išaugstinusi būk katalikų bažnyčią.

Vanagėlis.

Dėlei Liet. Dem. Partijos programo.

Šių metų „Vien. Liet.“ Nr. 11—12 patilpo p. B. C. parsėrgėjimai „Dėlei Programo Lietuvos Demokratų Partijos“, kurių įžymesnes vietas ir paduodame čia skaitytojams sutrumpinime ir ištraukose.

„Pirmų-pirmiausiai užėina klausimas, — sako p. B. C. — kas ta Demokratų partija, ant kokio pamato ji pastatyta, *kieno reikalus ji reprezentuoja?* „Atsimindami tai, kad atskirų luomų reikalai ne tik nesutinka, bet dažniausiai vieni kitiems prieštarauja, mes neužiimame ypatingu prilaikymu kokio-nors vieno luomo reikalų, bet stengsimės aprūpinti visų jų bendrus reikalus, t. y. jų *tautiškai politiškiems reikalavimus*“ (mūsų pabraukta). Tokiu būdu, idant neerzinti vieną luomą prieš kitą, pagal „programą“ D. P. žada rūpintis tik apie abelnus tautiškaai-politiškus reikalus, „vienok, matydami vargingą ir skurdų mūsų visūmenės nuslėgtųjų gavalų gyvenimą, ar tai sulig jų padėjimo, ar beturtystės, ar tamsumo, *daugiausiai rūpintis jų būvio pagerinimu* (mūsų pabraukta), kadangi be tokio pagerinimo vargu būtų reikalaujanti iš jų permanymo ir tautiškaai-politiškių reikalų.“ Pagal pirmą sakinį D. P. užsiims vien tik abelnais visoms luomoms tautiškaai-politiškais reikalais, o kitame sakinyje daugiausiai rūpisis nuslėgtųjų būvio pagerinimu. Toks keistas išsireiškimas labai apsuksina supratimą partijos siekių. „Į pirmą šių rūpesčių eilę L. D. P. paskiria aprūpinimą, pagerinimą būvio *miestų ir kaimų darbininkų*, smulkžemių ir bežemių ūkininkų, sodiečių, smulkių amatnikų ir pramonininkų.“ — Ant pirmos vietos programe D. P. stovi kaimų ir miestų darbininkai, bet — . . . „Kadangi luominiais šių darbininkų reikalais šiandien rūpinasi tam tikra Lietuvių Socialdemokratiška Partija, tai platesnis išdėstymas jų (darbininkų) reikalavimų tos partijos jau tapo padarytas, ir mes pritariame jai visuose reikaluose, kurie yra sujungti su *tautišku* Lietuvos darbininkų krutėjimu.“ Kaslink tautiškaai-politiškių Lietuvos darbininkų reikalavimų, tai galima ant tikro spėti, kad D. P., paremta ant tautiško pamato, turi pritari, lygiai kaip ir visokiam tautiškam ir politiškam judėjimui ponų ir kunigų. Tautiškaai-politiški reikalai yra dirva, ant kurios galima susitaikyt įvairios luomos, su įvairiais ekonomiškais reikalais. Persekiojimas kalbos, tikėjimo išsankia protestą visūmenės be skirtumo luomų. O kaslink ekonomiško klausimo, tai reikia abejoti, kad minėta partija galėtų užsiimti pagerinimu būvio visų, nurodytų programe luomų: miestų ir kaimų darbininkų, smulkžemių ir bežemių ūkininkų, sodiečių, smulkių amatnikų ir pramonininkų. Juk reikalai berno arba bežemio ūkininko yra visai priešingi reikalams savininkų ūkių; toliaus reikalai darbininkų priešingi reikalams pramonininkų. Ant pamato ekonomiškos nelygybės ir priešingumo reikalų, kyla visokios partijos ir sunku sau perstatyti tokią, kuri užsiimti pagerinimu būvio visų. Pertai mums rodos, kad D. P. neužiimsiis platinimu luominio susipratimo tarpe darbininkų, kaip žada programe, kadangi pamatu Lietuvos skaito ūkininkus ir tarp jų atranda reikalingiausiu pasidarbuoti. Darbininkų-gi reikalais gali užsiimti tik ant tiek, ant kiek jie neprieštaruja reikalams ūkininkų. Daleiskim: ar galima šiandien rūpintis apie pagerinimą būvio ūkininkų ir drauge ragint bernus prie straiiko? Man rodos, jog ne; bet dėl gerovės pačių ūkininkų galima raginti juos įsteigti dėl darbininkų (kaimų) pašalpos kasas laike ligos ir senatvės, duoti geresnį maistą ir apdarą, pakelti algas, abelnai pasirūpinti sulaikyti išėivyste, idant ūkininkai suvis neliktų be darbininkų. Panašius kompromisus (santaikas) priima įvairios buržuazinės partijos kitose šalyse, bet iš to negalima daryt išvedimo, jog jas labiausiai apeina darbininkų gerovė. Jas apeina tik jų pačių gerovė, o jeigu ką gero suteikia darbininkams, tai tik per didelę bėdą, kada darbininkai jas prie to priverčia. Užtaigi man rodosi bereikalingai programas kalba apie pritarimą Social-Demokratų partijai kaslink luominių darbininkų reikalų. Abi partijai nevienodai ant to žiūri: Social-Demokratų partija turi už siekį išnaikinimą luomų, o Demokratų prilaikymą luomų. O kokią prasmę turi plačiai vartojamas Programe išsireiškimas: „Prilaikymas įvairių luomų.“ Ką jis reiškia, jeigu jį pritaikyt prie bernų, daržininkų ir miesto darbininkų? Prilaikyt luomą bernų, miesto darbininkų reiškia tą patį, ką pasirūpint, idant visados būtų luoma skurdžių, parduodančių savo darbą ūkininkui arba pramonininkui. Užtaigi, nežiūrint ant to, jog programos ant pirmos vietos savo rūpesčių stato ekonomišką padėjimą nuslėgtųjų gavalų, mes mislinam tvirtai, jog minėta partija reprezentuoja reikalus savininkų, ūkininkų, pramonininkų ir vertelgų, t. y. buržuazinių luomų, tarp kurių pirmą vietą užima ūkininkai, „nes tarpe jų, kaipo skaitlingiausio visūmenės gavalų, užsilikusio lietuvišku, išrandame labiausiai reikalingu pasidarbavimą. Poli-

tiškas šio luomo susipratimas po teisybei liudys ir tautos susipratimą ir bus stipriausiu ramsčiu supamatavimui būsimos Lietuvos autonomijos etnografiškoje ribose.“

Toliaus p. B. C. nurodo, jog L. D. P. nors ir žadanti aprūpinti politiškus visų luomų reikalus, bet išdėstanti tik ūkininkų reikalavimus. Tapę apleisti dagi smulkių pirklių ir pramonininkų reikalai. L. D. P. žadanti tik rūpintis „jų sutvirtinimu ir apsaugojimu nuo nutautimo.“ „Bet tai nėra — sako p. B. C. — joks aprūpinimas jų reikalų, yra tai reikalavimas nuo jų lietuviško tautiškumo, daugiau nieko. Tas reikalavimas nesuteiks juk jokios gerovės pramonininkui, ypatingai jeigu jis bus kitos tautos, ne lietuvis.“ Neskaitant tautiškų reikalavimų, dar ir bendri politiškosios laisvės principai galėtų, pagal p. B. C., teipgi pritraukt iamatininkus prie L. D. P. „Šitie principai — sako p. B. C. — turi būti aiškūs kiekvienai politiškai partijai, kovojančiai už liuosybę, jie turi būti jos priimti, kitaip ji žengs atgal savo politiškuose reikalavimuose, o ne pirmyn.“ Bet L. D. P. turėtų, pagal p. B. C., ir savo siekius praplatinti. Sulig laisvės reikalavimo savo kalbai p. B. C. atranda L. D. P. reikalavimus už vienpusiškus: negana esą nekelti neapykantos prieš svetimtaučius, gintis nuo jų, šelpti ir remti savuosius, bet „jei D. P. nori būti progresyviška politiška partija“, jai reikią pripažinti laisvę žmogui kalbėti teip, kaip jis moka. Kitaip vietoj vieno šovinizmo būsiąs pastatytas kitas. „Ugdymas tautiško susipratimo tarpe lietuvių — sako p. B. C. — turi būti paremtas ant to abelno principo, jog lietuviams niekas negali uždrausti vartoti savo kalbos, kaip negali uždrausti jos ir kiekvienam žmogui. Teip-pat einasi ir su tikėjimu. Męs turim reikalauti liuosybės tikėjimo ne dėlto, jog katalikiškas tikėjimas yra geriausias, bet dėlto, jog žmogus turi tiesą teip tikėti, kaip jis moka, ir valdžia neturi tiesos kištis į tikėjimo reikalus . . .“ „Juk Lietuva — sako toliaus p. B. C. — etnografiškuose ribose nėra tai vienoda Lietuva. Ant trijų milijonų jos gyventojų pusė be abejonės pripuola ant kitų tautų. Jeigu lietuviai nepripažįs jiems liuosybės — tada jie sutvers partiją priešingą lietuviams, kuri suardys visus mūsų siekius.“ Kalbėdamas apie L. D. P. reikalavimus, p. B. C. pasergti: „... sistema reikalauja, kad tas, kas yra abelno, apimtų savyje smulkmenas. Reikalavimas lietuviškos kalbos liuosybės, kaipogi ir liuosybės mokinimo turi įeit į programą kaipo dalis tos politiškos liuosybės, kurios programas reikalauja 3-ame skirsnyje „sulig žmonių valdymo“. O apie reikalavimus „sulig žmonių valdymo“ kalbėdamas, p. B. C. atranda, kad čia „ir sistema ne perpuikiausia“. Apie užleidimą valdžios vietų Lietuvoje lietuviams p. B. C. pasergti, kad prie dabartinių politiškų sąlygų „apartų atskirų ypatų visūmenė daug labai naudos neturėtų. Ką verti mūsų vaitai arba raštininkai — męs labai gerai žinom“. O prie kitokio surėdymo ir žandarai, policijos tarnai etc., kurių vietas dabar L. D. P. draudžia lietuviams užiminėti, lygiai gerai, pagal p. B. C., galėtų pildyti savo pareigas, kaip ir gubernatorius, prezidentas, kurie yra užimti tvarkos užlaikymu. „Pertai ant pirmos vietos — sako p. B. C. — turi būti reikalavimas žmonių sauvaldystės, kad pavienė ypata neturėtų tiesos daryti su žmonėmis, ką panorės, išduoti įstatus, kokius užsimanys, bet visados valdžia prigulėtų kolegijai iš žmonių rinktų delegatų, kurie reprezentuoja visūmenės reikalus.“ — Savo pasergė-

jimus p. B. C. šiteip baigia: „Tokių būdu programos daro įspūdi pavieniai išmėtytų atskirų reikalavimų be jokios sistemos, be abelnų principų, kurie turėtų būti padėti pamate politiškos partijos ir politiškos surėdymo, kurį atsiekti ji stengiasi. Iš šitos pusės kur-kas geriausias yra sutaisytas programos Socijal-Demokratų Partijos. Jos politiški reikalavimai — reikalavimas liuosybės žodžio, susirinkimo, tikėjimo, sauvaldystės žmonių, — užgauna visas luomas ir užganėdina reikalavimus ne tik darbininkų, bet ir kitų luomų ir nesipriešina reikalams kitų tautysčių. Būtų malonu, kad ir Demokratų Partija išplėtotų savo siekius, aiškiaus ir sistematiškiaus išreikštų savo programą ir ant platesnės papėdės skelbtų propagandą. Tada ji galėtų atlošti svarbią rolę išliuosavime Lietuvos.“

„Žvaigždė“, S. L. R. K. A. (lietuvių-klėrikalų) organas, patalpinusi L. D. P. programo projektą prisegė teipgi ir keletą pasergėjimų. Mēs talpiname čia tik akyviausią pasergėjimų dalį, užbaigą, kur kalbama stačiai apie programą.

„Mēs iš programo L. D. P. išmestume kšimasi į parapijos reikalus (sudarytas ji: sulig susitvėrusių katalikiškų parapijų išėivystėje, nekatalikiškuose kraštuose), reikalavimą: įvedimo Lietuvoj visuluomimo seimo, išdalinimo valdziai prigulincios Lietuvoje žemės bežemiams darbininkams, uždraudimo Lietuvoje tvertis kolonijas starovierų ir kitų nepageidaujamų gaivalų, apskritai imant tų visų dalykų, kurie nors yra mums labai pageidaujami, bet toje valandoje neišpildomi“ . . . „Lietuvoje yra badai keturi luomai: bajorų, kunigų, miestiečių ir sodiečių. Sulig įstatymų turi jie ne vienodas tiesas, bet, po tai ybei, nelabai kuo skiriasi kits nuo kito. Luomai yra tai palikimas viduramžių ir reikia juos panaikinti; reikia panaikinti privilegijas, kurias turi kai-kurie luomai, teip-lygiai, kaip reikia panaikinti įstatymus, varžančius vienaip ar kitaip visus luomus. Jeigu L. D. P. šauksmu yra: „Lietuva lietuviams“, tai jos pareiga turi būti rūpintis apie reikalus visų luomų, nors pamatu tų rūpesčių gali būti ypatingai reikalai žemesniųjų luomų. Kur reikia, ten partija privalo ginti ir augštesniųjų luomų reikalus. Kelti kerštus parapijose tautiškaai partijai nepridera.“ (jb.)

Šiaulių mergaičių gimnazijos mokinių statistika.

Šiaulių mergaičių gimnazija įkurta tapo 1898 m. ir užlaikoma yra privatiškomis lėšomis be jokios pašalpos nuo valdzios. Jos įkūrimui Šiaulių pav. dvarponiai sumetė apie 10,000 rb., grapas Zubovas davė žemės plotą ir plytų ant 10,000 rb., Šiaulių bankas davė 1700 rb., žydai 1000 rb. Dabar kasmet užlaikymui miestas duoda 1000 rb. ir žydai 500 rb.

Išsykio buvo tik 4 kliašos, o nuo 1901 metų visos VII kliašos.

Žinios, p. Grybautojos surinktos, parodo kas toje gimnazijoje įieškojo mokslo ir šviesos 1902/3 metais:

Kliašos:	I	II	III	IV	V	VI	VII	Iš viso	%
	Katalikių	11	16	14	12	10	9		
a) kurios vadina save lietuvaiteimis	—	13	3	4	6	3	10	39	13,63
b) kurios vadina save lenkėmis	11	3	11	8	4	6	1	44	15,38
c) kurios moka lietuviškai	5	16	10	12	10	3(?)	10	66	22,73
Vokietaičių	—	—	—	2	1	—	—	3	1,05
Žydžių	16	20	20	23	21	23	32	155	54,19
Rusių	9	4	9	5	8	9	1	45	15,73
Iš viso	36	40	43	42	40	41	44	286	

Čia nėra nurodyta, kiek lenkių ir kiek lietuvių, nes tautiška sąmonė tarp Šiaulių mokinių-mergaičių gana silpna. Jeigu pas kurių ir yra atsiradęs patrijotizmas, tai tankiai lenkišką patrijotizmą sučiup-sime lietuvių širdelėje. Tai senovės lenkiškosios tradicijos liekanos. Abejoju, kad gerai patyrinėjus atsirastų nors kelios tikros lenkės visoj gimnazijoj, nes 1. Lietuvoje ateivių lenkų labai maža, 2. turtingieji dvarponiai tankiausiai siūnčia savo dukteris į mokslą Varšuvon, rečiau Rygon, Petropilin ir į užsienius. Savo nuomonės patvirtinimui galiu pridurti žodžius dviejų VI klasos mergaičių, kurios pavadino save lenkėmis: „reikėtų, sako, būt lietuvaiteimis, bet negali vienu sykiu permaintyti savo pažiūrų.“

Iš visų 83 katalikių lietuviškai moka kalbėti maž-daug 66 (VI kl. nebuvo nurodyta, kiek yra mokančių lietuviškai, todėl iš VI kl. mokinių tepaimtos prie to skaičiaus tik tos, kurios vadina save lietuvaiteimis). Tai yra iš visų „katalikių“ moka lietuviškai kalbėti 75,9 %, o 24,1 % nemoka lietuviškai, nors Lietuvoj gimusios ir užaugusios, nors jų tėvai lietuvius laiko per „bratni narod“. Liūdna, kad „lenkės“ gimusios ir užaugusios Lietuvoje nemoka lietuviškai, bet liūdna ir pikta, kad lietuvaiteis, kurių prosenoliai grynai lietuviai buvo ir lenkiškai nė „dzien dobry“ nemokėjo išarti, dabar nebemoka lietuviškai ir vadina save lenkėmis.

Tikiu, kad lietuvių idėjai sklindant plačiau po Lietuvą ir lietuviams be perstojo besidarbuojant išnyks kaip dūmai tokie nesusi-pratimai

Gerai būtų, kad tautiečiai, kuriems tas yra prieinama, surinktų žinias ir apie kitų mokyklų lietuvius: turint daugiau medegos galima būtų platesnius išvedimus, mums naudingus ir reikalingus, padaryti.

Pažadėta suteikt žinias apie Šiaulių vyrų gimnazijos mokinius. O juk lietuvių nemaža yra Panevėžij realinėj mokykloje, Kauno, Vilniaus, Suvalkų, Senapilio (Marjampolės), Rygos, Mintaujos, Liepojaus ir kitose gimnazijose.

Tokios žinios galėtų mums duoti nors mažą nurodymą, koksai skaičius mūsų inteligencijos gali būti artimoj ateityje. A—s.

L I T E R A T Ū R O S S K Y R I U S .

Senatvė.

Brolau! Ar žinai, kas tai yra senatvė? . . . Sakysi: žili plaukai, raukšlės ant veido . . . O! dar to maža! . . . Senatvė tai yra pri-tyrimas, kurs pamokė žinoti, juog karšti tavo troškimai tuoj išdils, kad dangumas karštų tavo žodžių perskambės ore nepagimdę nė vieno gero darbelio . . . Kad nerami tavo širdis tuoj nurims krūtinėje, už-stelbta rūpesčiais apie skanų duonos kąsnį . . . rūpesčiais, kurie tvers teip ilgai, kaip tavo gyvenimas . . . ir ves tave šalta, bet sotų velionį . . . ilgaus . . . ilgaus . . . perdaug ilgais tau ir kitiems . . . pilkais žemės takais.

Senatvė . . . tai žinojimas, kad tos puikiosios žvaigždės, patrau-kusios nevieną tamsią naktį nerimstančias tavo mintis savo slaptais

takais . . . kad tos žvaigždės teip-pat ramiai žiūrės į šaltą tavo lentomis užkaltą lavoną . . . į tavo kapą, visų užmirštą . . . kaip jos ramiai lydėjo tavo jaunystės sapnus, kaip įsiklausydavo į tavo širdies audras . . .

O! senatvė — tai žinojimas, kad tos lelijos, šiandien teip puikiai baltas savo galvutes dangun keliančios, rytoj nuvis. Pražys jų vietoje kitos ir dar kitos . . . ir visų jų grožybė virs į dulkes, koja mindomas . . . Ir grožybės neliks, ir dulkes vėjas išnešios . . .

O! senatvė . . . tai šaltis, kurs šaldydamas tavo jausmus . . . atitraukia tave nuo žmonių . . . gesina tavyje i tikėjimą į juos. Kaip rudens speigas, sušaldo ji tavo dvasios žiedus ir lenkia tavo jausmus ir mintis į šaltą, nežinomą toli, iškur grumėte į tave grumi baisūs klausimai: kodėl? . . . kam? . . . kurlink? . . . *Purėna.*

Medžioklė.

— Kokia šiandien graži! Mamyte, važiuokim į miškelį pasivažinėti!

— Gerai vaikeli — atsakė dar nesena ir puikiai apsirėdžiusi ponija, glostydama geltoną sūnaus galvelę: — Važiuosime.

— Bet važiuosime visi?

— Visi, visi: ir aš, ir Marė . . .

— Ir Česis!

— No, žinoma, nepasiliks.

— Aš tuoj pašauksiu Joną — gerai? — tarė pašokdamas juodbrūvis gimnazistas, jų giminaitis, ir nelaukdamas atsakymo prispaudė spugelį elektriško skambalėlio, kybančio prie lempos. Tuoj įėjo tarnas ir, žengęs nuo durių porą žingsnių, atsistojo su pagarba, laukdamas paliepių.

— Tetutėle! — sušuko gimnazistas —: liepk man pabalnoti arklį! Aš teip mėgstu jodinėti . . . Drauge su jumis josisu raitas.

— Gerai, Česi.

Ir tetutė atsisuko duoti tarnui tam tikrą paliepią. Tuo tarpu šviesplaukis Zdzislavas, tempdams mokinį už rankovės, prašė:

— Klausyk, Česi, verčiau neįok raitas šį-kart; verčiau važiuokime kartu vežime!

— Dėlko?

— No, tik važiuokim, pamatysi — bus geriau . . . Padėsi man medžioti.

— Kaip tai medžioti? . . . Juk tetutė neleidžia tavęs šventomis dienomis paukščių šaudyti.

— Et, čia ne-koki paukščiai, čia, broli, pasismagisime geriau. Mat tenai, tam miške, anapus upės yra daug žemuogių, ir šventoms dienoms po pietų prieina visokių valkatų uogauti, nors medininkams yra prisakyta, kad tuos kamus gaudytų, bet nieko neveikia. Pamatysi, kad skepečiųkų pririnksim daugiau per dieną, negu aš meškerių per mėnesį. O kiek uogų parvešime! Tik sunku juos sugauti.

— O-o! — sušuko mokinys: Nuo manęs neištruktų! Juk tu žinai, kad aš už visą antrą kliasą greitesnis.

Česis net pašoko džiaugdamas, kad galės parodyti savo vikrumą; ir išbėgo su broliu pasakyti vežikams, kad arklio nebebalnotų.

O diena iš tikro buvo graži. Nors saulelė kaitino, vienok oras buvo atgaivintas ką-tik perėjusiu lietumi, nuo kurio vandens lašai dar spindėjo ant žalių lapų. Kvėpuoti buvo lengva ir smagu.

Netrukus prieš verandą stovėjo du puikiai poriniu vežimėliu. Vienaėmė paėmė vadžias pana Marija, antrame — Zdzislavas, o vežikai barzdočiai atsisėdo užpakalyje ant sėdėnių. Marė sujudino arklius ir vežimėliai našiai nurietėjo alėja, nusileido į pakalnę ant upės, pervažiavo per tiltą ir įsuko į mišką.

Miške buvo dar geriau. Paukščiai čiulbėjo, oras nešė ypatingą drėgno miško kvapą . . . .

— Mare, važiuok pamažu! — sušuko Zdzislavas — Dar vagis išbaidys, — paaikšino gret sėdinčiam Česlavui.

Pasirodė nedidelė proguma. Marė sutempė arklius ir rodydama su botagu pasakė:

— Žiūrėkit ten, tarp krūmų, bene žmonės? Jau turbūt mūsų žemuoges vagia!

— Matai, Česi, teip ir yra! — prašnibždėjo Zdzislavas — Jonai te vadžias!

Vaikiukai išsokinėjo ant žemės ir ėmė bėgti į krūmų pusę.

Česis, vyresnis, paliko brolių, bėga susilenkęs, kad jo nepamatytų. Širdis jam plaka, kaip katei žiurkę pajutus. Netolymais pamatė vaikų būrelį su krapšiukais ir indukais, bet ir vaikai jį pasergėjo. Kana-kas sušuko: „Ponai!“ — ir visi kaip žvirblių būrys išsklydo ir praužo tankumyne.

— O Dieve, kad tik neištrūktų! — prastenėjo Česis ir šoko tarp eglių šakų, kurios dar nenustojo lingavusios. Tankumyne turėjo apsisototi nieko nematydamas. Bet išgirdęs šakų tratėjimą, pašoko į tą pusę kaip pasiutęs žvėris ir, iš visų spėkų bėgdams, tik kartais stenėjo: „O kad tik sugaučiau!“ Staiga tankumynas pasibaigė ir ant pievikės Česis mato prieš-pat save vaikelį; dar minutė, ir jau beveik nutveria su ranka vaiko skverną. Tas matydams, kad nebegalės ištrūkti, apsisotuoja. Česis pagrobė už krapšelio lanko . . . . Krapše yra uogos! Teip juodu stovėjo prieš vienas-antrą baisiai uždusiusiu: basas be kepurės vaikelis ir puikus ponaitis. Jo akyse žibėjo puikybė ir pasikakinimo džiaugsmas . . . Bet pamatęs drebančias vaikino lūpeles ir pilnas ašarų akis, staiga pajuto, tarytum jo širdį kas spautė suspaudė, net krūtinėj baisiai suskaudo. Jo galvoje kaip žaibai pralėkė mintys: Atiduosiu krapšą! . . . O ne, niekuomet! . . . pasirodyčiau nesugavęs . . . Bet kišenėj rodo yra pinigų! Jis greit įkišo ranką ir išėmė porą sidabrinukų, brukdamas vaikui: „Te!“ Vaikelis nesuprazdamas lenkėsi nusižeminęs ranką bučiuoti, paleizdamas krapšiuką, bet ponaitis įspaudė jam pinigus į delną ir su krapšu rankose atsi-grėžė. O, džiaugsmas! Dabar bus kuo pasigirti. Jis pradėjo žvalgytis, kurlink jam būtų arčiau prie draugystės pagrįžti, ir staigu ant pievikės galo pamatė tetutę su Mare. Jos gerai žinodamos miškėlių greit atrado pievos galą ir turėjo viską matyti. Česis net nustebo; didžiau dar nukaito; jo skruostai tartum užsidegė. Arčiau priėjęs, jis pamatė suspaustas tetutės lūpas, kas reiškė piktumą.

— Negerai Česi padarei . . . labai negerai! — pradėjo tetutė: man matos, jei geriau būtų pamastęs, to nebūtum padaręs. Nevisuomet reikia klausyti pirmo širdies pajautimo. Aš savo miške neleidžiu nogauti; kas neklauso, tas vagia, o tu vagies nenubaudėi, bet dagi už vagystę užmokėjai . . .

Dar ilgai tetutė kalbėjo, gal ne tiek Česio pertikrinimui ir nužadimui, kiek išteisinimui savo gėdos prieš Marę.

O Česiu tuo tarpu krapšas darėsi vis sunkesnis ir sunkesnis, net baisiai sunkus.

Tamstos Tarnas.

SPAUDOS PERŽVALGA.

Mūsų laikraščiai.

Lietuviškų laikraščių išeina dabar iš viso 21. Prūsų Lietuvoje, neskaitant „V-po“, „Čk-ko“ ir „N-nu“, išeina 7 laikraščiai, būtent: „Tėvynės Sargas“, „Kryžius“ — mėnesiniu klėrikalų laikraščiu, paskirtu Didžiosios Lietuvos gyventojams; Prūsų lietuviams paskirti yra šitie laikraščiai (gotiškomis raidėmis): „*Nauja Lietuviška Ceitunga*“ (du kartu savaitėje) ir „*Lietuviška Ceitunga*“ (1 k. sav.) — tai lietuviškai-tautiškos pakraipos, su konservatyviška pagrinda, laikraščiu. o anti-lietuviškos pakraipos —: „*Tilžės Kelvis*“ (2 k. sav.) ir „*Konzervatyvų Draugystės Laiškas*“ (2 k. sav.), tikėjimnio turinio laikraštis: „*Pakajaus Paslas*“ (1 k. sav.), kurs išeina lietuviškoje ir vokiškoje kalboje kartu. Anglijoje išeina dvimėnesinis L. S. D. P. organas „*Darbininkų Balsas*“. Paryžiuje pradėjo išleidinėti „*Biuletėnas Mielasirdystės Darbo gelbėti dūšias anleistas čyščiuje*“ (žada išeidinėti kas tris mėnesiai). Amerikoje išeina 9 laikraščiai: „*Lietuva*“, „*Vienybė Lietuvininkų*“ — savaitiniu lietuvių-progresistų l—iu, „*Žvaigždė*“ (1 k. sav.), „*Dirva-Žinynas*“ (kas tris mėnesiai) — abu lietuvių-klėrikalų organu, „*Darbininkų Viltis*“ (1 k. sav.), „*Katalikas*“ (1 k. sav.), „*Saulė*“ (2 k. sav.) — bevarsių laikraščiai, su katalikiškai-konservatyviška ir iš dalies retrogradiška („Saulė“) pagrinda, ir pagaliaus „*Darbininkas*“ ir „*Bažnyčios Tarnas*“, kuriuodu tėra mums žinomu tik iš apgarsinimų.

Dėlei „Aušros“ sukaktuvių atsiliepė (labai trumpai) „Vien-je Lietuv.“ (Nr. 23) ir vienas iš ankstyviausių mūsų „Aušros“ laikų tautiečių — p. A. J. Vištalius*) (= Vištaliuckas) . . . Berots tas pats, ta pati dvasia užsilikusi, bet jau silpnas, gyvenimo nuvargintas, svetimoj tolimoj šalyje nukamuotas! . . . Rašo „Apie apsi-reiškimą Aušros“. Išten patriame interesinga faktą, kad dar 1880 m. Vištaliui pas I. J. Kraševskį Drezdene apsilankius, šis (Kr.) būk išsitaręs: „Norint sulaukt giminių nuo išsigentinimo uždėkit giminišką laikraštį nors lengviausios trašos įturio, o pamatysit, kas atsitiks“ (p. V-aus tekstas). Beto p. Vištaliui paprašius tuomet, kad dar ką-nors apie Lietuvą parašytų, p. Kr-is išpildęs jo norą ir parašęs „Kuniga“. Po to apsilankymo p. V-s vis apie laikraštį nuolat galvą laužęs, kolei neatsiradęs p. J. Mikšas (žr. „Mūsų Kroniką“), kurs susirašęs su p. Basanavyciumi — ir tokiu būdu tapusi įkurta „Aušra“. Plačiau vienok apie „Aušros“ įkūtimą p. V-ius nerašo, nors iš jo žodžių šiek-tiek galima spręsti, kad jis pirmas pasirūpinęs įvykinti p. Kr-io paduotą užmanymą . . . P. V-s norėjęs duoti naujamjam laikr-iiui vardą „Žinyčia“, „Žindavysta“ arba „Žibintuvas“, bet p. B-ius nesiklausęs jo davęs „Aušros“ vardą. P. V-s šiteip baigia savo straipsnelį: „Taigi nemislykit, kad aš tame dalyke kam garbės pavydžiu! Tegul sau kaip kam patinka rašo ir šneka apie užgimimą „Aušros“ aš neužginčysiu. Pasakiau teisybę — ir gana to.“

Dėl tų pačių „Aušros“ sukaktuvių „Vien. Liet.“ Nr. 9 patilpo teipgi gana simpatiškas p. M. L. straipsnis „Aušros sukaktuvėms“, kur autorius trumpai, bet aiškiai parodo mūsų atgijimo istoriją ir psichologiją, nurodo politišką mūsų dabarties

*) Serga Buenos-Aires (Argentinoj) ligonbutyje.

padėjimą ir baigia pažvelgdamas į ateitį, kuri turi mums prigulėti, primindamas, kad „mūsų literatura stovi dabar prieš svarbią užduotį, nuo kurios atlikimo priguli didelėje dalyje ir Lietuvos likimas. Tąja užduočia yra išaiškinti politiška Lietuvos padėjimą ir parodyti tuos kelius, kuriais tauta privalo eiti, idant per amžius nepalikytų vergavėje kitų tautų, idant galėtų išsiluosuoti nuo to politiško jungo, kuris per tiek laiko spaudžia mūs tėvynę“.

„Vien. Liet.“ Nr. 26 ir 27 randame gana interesingą p. Basanavyčiaus korespondenciją su p. Jankumi*) dėlei „Aušros“ archyvo. Pradžioje 1884 m. p. B. buvęs pavesęs p. J-ui palaikyti pluoštą (apie 8 svarus) laišku, rašytų „Aušros“ reikaluose p. B-ii. Atėjęs 20-metinems „Aušros“ sukaktuvėms ir prirėikus tų laišku „Aušros“ atsiradimo istorijai parašyti, p. B-us kreipėsi 7. XII. 02 prie p. J-aus prašydamas jo sugražinti pavesus jam palaikyti laiškus. P. Jankus vienok atsakė visa-ką sugražinti — ir užsimezgė tarp jųdviejų labai interesinga korespondencija, kurią reikėtų kiekvienam pačiam perskaityti norint pamatyti visą teisybę. Viena, ką iš p. J-aus laišku galima pasergėti — tai kažki-kokia baimė, kad kartais jo darbai nebūtų kitaip parodyti ir kad visūmenė neįgautų kitokio supratimo apie jį ir jo darbus, negu jis to malonėtų. „Ant visokių begėdysčių — rašo p. Jankus (laiške nuo 3 vas. 1903 m.) — Varpininkai buvo gadnus ir bus, todėl nesidivyyk, kad aš savo kailį apsergiu. Dabar Varpininkus, Sargininkus, Aušrininkus ir kitus „nikus“ nėra nekaip lietuviškai tautai apskusti, bet pareis gadynė, kurioje kiekvienas veidmainys, grašlaižys, garbėdys ir draugai savo pelnytą perlenkį vieni atsiims nuo visos tautos.“ Paskutinį savo laišku (nuo 25 vas. 1903 m.) p. J-us šiteip baigia: „... su tokiais begėdžiais, žmogžudžiais, niekšais, pusian pasintusiais biauurbėmis neužsėdėsiu...“ Čia, kaip iš laišku matyt, kalba p. J-us apie tuos pačius augščiaus jo minėtus „Varpininkus“, „Aušrininkus“ ir t. t.

„Darbininkų Balso“ Nr. 1-me patilpo „Lietuvių Social-Demokratų Partijos Konferencija“, kur apie L. S. D. P. darbą sodžiuje šiteip pasakytą: „Konferencija laiko už Partijos pridėmę praplatinti savo darbą ant sodžiaus. Todėl paveda arčiausiam L. S. D. Partijos susivažiavimui apsarstyti ir išdirbti mūsų darbo programą ir taktiką tarp sodiečių.“ Kolei kas L. S. D. P. turi sunaudoti įgytas kaime pažintis praplatinimui tenai revoliucioniškų raštų ir pasistengti išleisti kuo-daugiausiai raštų, pritaikintų prie sodžiaus gyvenimo.“

„Tėv. Sar.“ Nr. 5—6 rašo apie Rudiškis (33 p.): „Po šitą pakraštį buvo žinoma siek-tiek apšvietos. Bet apšvieta per mokslą gimsta; ir čia keletas apšvietesniuų lietuvių užsiėmė da daugiaus platinti apšvietimą; ir rodos darbas pasisekė. Bet...! Pervaziavo keletą sykių Dr. L. Vainekis, kurio tėviškė Jonišio parapijoje. Iš patrijotų vienas ir nukeliavo pas minėtąjį daktarą, idant kaip su mokytų tėvynainiu susipažinti. Bet Dr. V. buvo pagautas po dvasia socialdemokratijos. Ir ateiivui patrijotui įkvėpė dvasią socializmo. Dar dovanojo keletą socialistiškų knygučių... Toliaus įsakmai nurodo kokio tenai siuvėjo pavarde, kurs po kaimus siūdams kažki-ką kalbėjęs, už ką klebonas (nenurodyta nė parakvijos, nė klebono pavardės) iš sakyklos iškeikęs ir „bedievius“ ir lietuviškusius raštus. Dabar tenai jau lietuviškųjų raštų nebeskaitą... Negalime nieko pasakyti apie „T. S-o“ pranešamų žinių teisingumą, bet paties šito pranešimo negalime čia paminėti be pasibiaurėjimo. Laukiame tik „T. S-o“ ar pasiteisinimo ar įsakmesnio paaiškinimo apie šitokį savo policijai tik teprittinkamą pranešimą ir taktiką kovoje ir piudyje anų apšaukiamųjų „bedievių“ ir visokių tariamųjų „istų“... O tuo tarpu doresnei Lietuvos vistūmenei patariame, pasisaugoti „Tėv. S-o“ ir jo draugų...“

Iš rimtesnių dalyku „Vien. Liet.“, nuo 16 num. pradėjus, spauzdina Dr. J. Šliupo: „Lietuvių tauta senovėje ir šiandien“, o „Lietuva“ Nr. 26-me pradėjo spauzdinti „Gamtos pajiegos ir kaip iš jų naudotis“, pagal Bitnerą. (uc.)

Svetimi laikraščiai.

Klausimas apie lietuvių ir lenkų santikius Lietuvoje ilgą laiką pasilikis neišrištas, neveizdint to, juog jau nemaža rašalo tiems santikiams išaiškinti buvo sunaudota. Pirmiausiai šis klausimas, rodos, buvo Jono Šliupo pakeltas jo knygutėje**)

*) Žr. „Varpo“ Nr. 3 (š. m.). Red.

**) Jis buvo ir anksčiaus jau keliamas, o ypač „Aušrai“ pasirodžius. Red.

„Litwini i polacy“, paskiaus jau iš lenkų-unijonistų pusės pasirodė H. Gieršinskio brošūrėlė „W kwesty polsko-litewskiej“.

Naujai tas klausimas tapo pajudintas knygutėje „Głos litwinów do młodej generacyi magnatów etc.“, kuri savo keliu susilaukė pikto užpuolimo nuo autoriaus išleistos Krokavoj brošūros „Przenigdy“.

Atbalsiu šių susirėmimų, kuriuose, rodos, priešininkai galėjo pasinaudoti visu savo ginklų arsenalu, pasirodė lenkiškame „Kraj“ ūje keletas straipsnelių, kame jau kalbama vien tik apie lietuvišką kalbą.*) Gincai da nepasibaigė ir todėl prie jųjų turbūt prisieis pagrįžti. Tuo tarpu padarysime keletą bendresnio turinio pasergėjimų.

Autoriumi „Głos litwinów“ su jo ramiu ir širdingu atsiliepimu prie mūsų magnatų, kunigų ir dvarponių geriausiai pasisekė Lietuvoje. Ta knygutė labai plačiai prasiplatino ir sujudino ne vieno iškrypusio iš lietuviškų vėžių lietuvių arba lenko smegenis. Lietuviškas klausimas tapo autoriaus baisiai susiaurintas, sumažintas ir todėl lengviaus buvo visų skaitytojų permanytas. Kas lietuvis, tas privalo kalbėti lietuviškai, privalo prisidėti prie patūrėjimo lietuviškojo Parnaso, prie gavinimo lietuviškos tautiškos minties. Jokio dvilypumo — ar tai bus sulenkėjęs lietuvis ar sulietuvinatas lenkas jis nepripažįsta. Gali būt tik arba lietuvis, arba ne-lietuvis. Kas lietuvis, tas turi eiti su lietuviais, darbuotis drauge su jais, už ką net jiems žada garsą mūsų literatūroje, o kas ne-lietuvis, tai ne mūsų šalininkas, mūsų priešas. Toksai pamatinis knygutės turinys, toksai ten pabrėžimas lietuviškųjų reikalavimų.

Išgirde tokią šneką, sulenkėjusieji lietuviai subruzdė: kaip tai? tai mes turime išsivadėti savo šnekos, turime mokytis patį lietuviškai, turime paminti savo tėvų šneką ir tai šneką, kurią teip išdailino Mickevyčius, Sienkevycius ir visa kitų rašytojų eilė? Ne, niekad, „przenigdy!“ Statydami tokius reikalavimus lietuviai niekuo nesiskiria, girdi, nuo pačių prūsų, kurie norį panaikinti lenkiškąją kalbą. Tame aiškiai matoma nauja hakata! O kaip jau priėjo autorius prie to išradimo, tai jau laisvai paleidė burną plepėti visokius biauriansius žodžius. Tuo tarpu autorius brošūros „Głos litwinów“ tik kviečia mūsų bajorus kalbėti lietuviškai, tik malonėje juos regėti tarp savo draugų. Apie kokią-nors prievartą nėra nė kalbos, nors atsakymas autoriaus „Przenigdy“ visas yra parentas ant tos nebūtos prievartos. Mums rodos, juog autorius „Głos litwinów“ yra padaręs dvi stambi klaidi. Nė mūsų lenkų, nė sulenkėjusių lietuvių negalima suvesti kravon po viena pastoge, nors ši pastogė ir būtų gražiausia — tai mūsų lietuviškoji kalba. Viena pati kalba — tai silpnas ryšys: reikalingi yra stambesni ryšiai, reikalingi yra bendri ekonominijos ir politikos reikalai, kurie vienytų tuos atsiskyrusius gaivalus; tuo geriausiuoju cementu, kursai gali sujungti įvairius mūsų krašto gaivalus, gali būti ne tik kalba, bet ir politiškieji ir materijališkieji to paties krašto reikalai.

O kad tokie atskirūs politiškieji reikalai anuose laikuose turėjo vietą mūsų lietuvių širdyse, tai geriausiai liudija jų verksmai, jų baimė, einant su lenkais į uniją. Lietuviai jau tuomet gavino ypatingus politiskus savo įieškinius ir neveizdint, ar jie lietuviškai, ar lenkiškai kalbėjo, jautė terp savę vienybę. Nepaženklimą šių savarankiškų įieškinų reikia priskaityti prie antrosios autoriaus klaidos. Užkliudymas šių klausimų būtų padaręs tirštesnį patį veikalėlį ir gal būtų susilaukęs ne teip diletantiško atsakymo, kokį suteikė autorius „Przenigdy“ ir visi kiti jam panašūs, kurie tik tiek tesusprato, ir tai visai neteisingai, juog lietuviai juos norį priversti lietuviškai kalbėti.

Teip suprato tą knygutę ir korespondentas pirmojo patilpusio „Kraj“ ūje straipsnio apie „lietuvišką-žemaitišką kalbą“, koksai Vlad. Chlevinski. Tasa korespondentas, kurį teip nemaloningai sutrynė už trijų šavaičių Adomas Kronietis straipsnyje „Litwini czy litwomani?“, paminėjęs, juog kiekviena tanta privalo garbinti savo šneką, klausia, kaipgi tai yra daroma Žemaitijoj, ir atsako. „Jaunūmenės dalis, ėmusi platinti lietuvišką kalbą, pradėjo tą darbą per daug jau karščiau, reikalaujama, idant senovės Gedimino tėvonijos gyventojai vartotų tik lietuvišką kalbą namie, draugystėse ir net šokiams dirguojant.“

Toliaus autorius, paminėjęs apie bereikalingumą padarytų permainų, giedant suplikacijas, įvedimu būk tikrų lietuviškų žodžių, kuo rūpinas naujos laidos „litvomanai“, skurdžiai šaukia: „Bet kam ugndinti priešingas ir aiškiai separatiškas

*) „Kraj“ Nr. 19, 20 ir 22.

idėjas? Liepia mums naujieji lietuvištos apaštalai, kad mes visi, ik vienam, iš mokytoje lietuviškai. Klausiu tuomet, koku būdu? kur mokslo knygos, gramatikos ir t. t.?²⁴

Ant šių klausimų rimtai atsako p. Kuronietis, kursai nurodo ir lietuviškosios kalbos gramatikas ir visą svetimtaučių eilę, kurie norėdami pramokti lietuviškai, trumpu laiku teip išsilavino lietuviškoj kalboj, juog galėjo profesorauti. Tuo tarpu p. Chlevinskis, nelaimingai priverstas gyventi tarp silpnos kultūros žmonių per keletą metų, nėkiek nepramoko tos kalbos, nors ir drįsta kritikuoti pavadinimą suplikacijoj lenkiškųjų žodžių „macnas“ ir „nesmertelnas“ lietuviškais „tvirtas“ ir „nemirštamasis“. Kas įstabiliausia, Chlevinskis įvedimą šios permainos prikiša naujos kartos „litvomanams“, tuo tarpu kaip toji suplikacijų redakcija patvirtinta yra buvusio arcivyskupo Klopotausko. P. Kuronietis neužmiršo to priminti ir pabrieži da vieną Chlevinskio paklydimą, kursai nurodo juog tas kritikas naujų lietuviškųjų žodžių nežino net paprasto linksniavimo: teip, jis drįsiai rašo, juog lietuviui gieda: „*sventas Dievas*“ ir t. t.; tuo tarpu kad reikėjo žinoti tokiam kritikui, juog teip negalima ir teip negieda. Iš tokių užpuldinėtųjų, kurie vistik randa tame „*Kraja*“ juje, kursai nieko nesigėdi, vieta, galima tik pasijuokti ir . . . papykti, kaip kam geriaus patinka . . .

P—tis.

Šių metų 49 num. „Kronika Rodzinna“ davė du straipsnius iš lietuvių dirvos. Vienas iš jų „Popielany“ p. Jačinovskio kalba apie lietuvišką rašybą, žymesnis dabarties rašytojus ir garbųjį Daukantą. Užbaigdamas savo straipsnį p. Jačinovskis sako: „Savo keliu lietuvių literatūra palengva tobulyn eina, ir, jei būtų prilankios aplinkybės, ji įgytų tvirtą ateitį.“ Viskas gerai, jei gerai pasibaigia. Ir p. Jačinovskio straipsnis būtų saviemsiems simpatiškas žinias suteikęs, jei būtų teisingas ir gerai parašytas. Vargiai čia bus vieta minėt visas autoriaus „Popielany“ ydas: jų daugiau nekaip teisybės. Todėl pakaks stambesnių. Reikia visiškai menkai te pažinti mūsų beletristiską literatūrą arba poeziją norint sprendžiamai sakyti, jog Dagilėlis „žinomas“ poetas, o antai vyskupas Baranuskas tik savo laiku, vadinasi gan greit pusė amžiaus atgal, buvęs „wybitnym lirykiem litewskim“. „Anyksčių šilelio“ autorius, vadinasi, gali kame-nors susilygint su menku versifikatoriu, sekanciu*) dvasiškam būdai užėjus net Margalį! Arba, turi būt gera literatūros pažintis sakant; jog Kudirka „žinomas“ poetas, o publicisto Kudirkos nė būte nėra! Daugiau, kur surado p. Jačinovskį, jog „najnowsza pisownia litewska“, vadinasi, dabar vartojama, turi ženklus ũ, ʹ ir „inne jeszcze znaczkę“? Kurgi surado kun. Jaunio patarimą (!) rašyt *Dėvas, vėnas, pėnas*? Nenuostabu, kad prasimanius nuosavų ženklų ir savai išgalvojus lietuvišką rašybą p. Jačinovskį „najnowsza pisownia litewska razi nieestetycznościa“ ir „pstrokazina“.

Senis.

K O R E S P O N D E N C I J O S .

Iš Vilniaus.

Vesti Vilniaus kroniką — tai sunki užduotis, nes tame mūsų sostapilyje teip mažai da tėra matomas lietuvių gyvenimas, kad rodos apie tą gyvenimą nėra ko daug ir rašyti. Čia mes regime maskolių, žydų ir lenkų gyvenimą, o apie lietuvius pasklysta garsas tik tuomet, kaip kurį iš jų užklumpa ir suima žandarai. Štai ir dabar, 190° dienoj gegužės m. tapo suimti tris jauni vyrai: maliorius Juozas Baltrušaitis, chemiškai-techniškosios mokyklos mokinys Butkevychius ir Kauno seminarijos klėrikabuvis Vanagas. Paskutinis po trijų dienų jau tapo paleistas, o pas Baltrušaitį būk užėję keletą raudonųjų jau senos gadynės knygelį, ir tris draudžiamo turinio knygpalaikes — pas Butkevychių; dėlei to viso laiko juodu Vilniaus gubernijos kalėjime Antkalnyje.

*) Kaip teisingai pasergėjo Žinyčia.

Vilniaus kalėjimai pilnai jau prikimšti politiškais prasikaltėliais. Antkalnyje gubernijos kalėjime neskaitant kriminališkųjų sėdi 69 politiškieji, papuolę arba kaltinami už platinimą ir gabenimą draudžiamos literatūros. Terp jų yra ir keletas lietuvių-darbininkų, suimtų da šimt prieš gegužinę darbininkų šventę. Ten-pat tebesėdi da ir Motiejus Baltusis, kaltinamas už literatūros gabenimą. Kadangi kaip tas, taip ir politiškųjų kalėjimas Nr. 14 jau pripildyti kaliniais, tai kai-kuriuos kalinius laiko Dominikonų bažnyčios mūruose. Ten sėdi dabar žydai, nubausti už demonstraciją, padarytą Vilniaus teatre. Ten bauriausias užlaikymas. Viename kambaryje buvo sukimštos 24 ypatos. Nė patalynės, nė suolų — nieko nebuvo. 21° d. gegužės sėdintieji nusprendė badauti, jeigu neduos jiems geresnio užlaikymo. Badavo per tris dienas, nors kazokai grasino plakti nagaikomis, o žandarų oficeriai net gązdino žmones, juog jie šaudysią juos. Nieko baidymai neįveikė. Turėjo žandarų viršenybė užsileisti, turėjo kai-kuriuos perkelti į kitus kalėjimus, turėjo duoti suolus ir lovas. Tokios tai baisybės daromos Vilniaus kalėjimuose.

O žmonių, kuriuos reikėtų suimti pagal policijos supratimo, pasirodo vis daugiau. 28 dienoj gegužės buvo metinės sukaktuvės atminimui Lekerto, nužudyto ant karūmenės lauko Snipiškyje. Tūkstančiai darbininkų lankė tą vietą, kame jo kūnas tapo pernai užkastas ir vieta kareivių sulyginta. Negana to, Vilniaus pakraščiuose daromi yra susirinkimai, kame išgirsi ir revoliucijoniškas dainas ir tokias-pat šnekas. Eina garsas, kad ant vieno tokio susirinkimo tapo suimta 60 darbininkų.

Kada policija taip karštai buvo užsiėmusi, mieste lietuviams pasisekė padaryti naminį spektaklių, ant kurio buvo apie 70 ypatų. Buvo atlošti dvi komediji: „Kas kaip išmano, taip save gano“ ir „Vienas iš mūsų turi apsivesti.“ Kas-žin kaip da ilgai prisieis lietuviams daryti slaptus spektaklius. Galima patarti, idant jie stengtųsi išgauti leidimą viešam pastatymui, ypač kad dabar užmatoma yra kai-kuri simpatija (? Red.) prie lietuvių. Tiesa, ta simpatija pasibaigia vien tuo, juog maskoliai, kaip matome iš Vilniaus generalgubernatoriaus rašto apie lietuviškai-lotyniškas raides, pradeda pripažinti, kad mes esame, kad su mumis reikia skaitytis. Tokį mūsų pripažinimą galima pasergėti ir iš naujai išleisto Vilniaus kuratoriaus cirkuliario prie pradedamųjų mokyklų direktorių, idant šie su pagelba pradedamųjų mokyklų mokytojų rinktų etnografišką materijalą terp rusų, baltarusių ir lietuvių, kurie turį „savo ypatingą kalbą“. Pirmai pradžiai užmanyta rankioti dainas ir padavimus terp baltarusių, gyvenančių Ežerėnų (Zarasų) paviete Kauno gub., ir tasai rankiojimas pavestas esąs Kaminskio mokytojaus priežiūrai. Jeigu da primšime apie profesorių Aleksandrovo ir Karskio ekspediciją į Lietuvą pažinimui Lietuvos krašto, tai matome, juog maskoliai pradeda rūpintis mūsų krašto pažinimu. Toksai jų ruošimos turėtų, rodos, suteikti ir mums daugiau noro pažinti savo kraštą, aplankyti visas vietas, kame gyvena tik lietuviai, surankioti žinias apie ekonomišką žmonių padėjimą, apie jų apšvietą, susipratimą. Tokios žinios, galima tikėtis, rastų vietą mūsų laikraščiuose ir būtų svarbia medega apsvartymui mūsų padėjimo. Tokį darbą ypač reikėtų teikti mūsų mokiniams, kaip gim-

nazistams, teip ir studentams. Būtų didžiai geistina, jeigu galima būtų suorganizuoti tokį žinių rinkimą, už kurį būtų galima ir apmokėti. Tame rodos galėtų būti ir šioks-toks uždarbis pačiai užsiimančiai rinkimais jaunūmenei, kuri būdama tarp savųjų priprastų ir gal teip juos pamylėtų, kad baigus mokslus nustotų keliavus į gilią Maskoliją. Dabar-gi daugelis jaunūmenės iškeliauja svetur prie uždarbio, o jeigu jau dabar tas uždarbis įveikia juos atitraukti nuo tėvynės, tai da lengviaus galės atitraukti pabaigus jiems mokslą. Męs jau įpratome niekinti savo bėgūnus, bet nieko beveik nepadaro me jiems sulaukyti nuo tokio iš savo krašto bėgimo. Man teko regėti nemaža mokslą einančios jaunūmenės, kuri su linksma širdžia vakacijoms atėjus pasilieka ant lekcijų miestuose arba su noru kraustosi į gilesnę Maskoliją. Užklausta, kodėl teip daro, teisinis, juog Lietuvoje nėra ko veikti. Jeigu gautų kame lekcijas, tai, sako, su noru važiuotų. Gyvenantiems Lietuvoje dvarponiams, pirkliams reikėtų pagalvoti, idant daugiaus būtų surasta įvairaus darbo jaunūmenei. Neskaitant šio profesijonališko darbo, būtų geistina sutverti etnografišką draugystę, kuri galėtų vasaros laike pasinaudoti jaunūmenės spēkomis ir prijungti jas prie darbo Lietuvoje.

Ypač būtų svarbios žinios iš Lietuvos pakraščių tikram nupiešimui etnografiškos mūsų sienos, kame ir kur gyvena lietuviai, nekaltant jau apie svarbumą platinimo gyvu žodžiu susipratimo tarp žmonių. Darbo Lietuvoje — begalinis daugumas ir kiekviena spēka, kuri nėra su naudota jam — tikra pragaistis Lietuvai.

P-tis.

Iš Maskolijos.

Kaip drapana sukirmija, supūva ir visi jos siūlai ir siūlės pasileidžia, tai nebeverta jau jos ir belopyti: geriausia ją mesti šalin, nes belopant galima da labiaus ją sudraskyti. Tokia drapana išveizdi ir Maskolijos valdymo sistema — juo labiaus įvairūs ministrai taiso ir lopa ją savo cirkuliarais, juo labiaus ji plyšta. Tokiu lopiniu išrodo ir naujas apšvietos ministro cirkuliaras prie mokslo apygardų globėjų, išleistas birželio 28 d. Nr. 19744.

Pirmiausiai ministras skundžiasi, juog disciplina vidutinėse ir miestų mokyklose šiuo laiku esanti smagiai nupuolusi, juog mokiniai kai-kur stipriai esą pasileidę ir kuriose-ne-kuriose mokyklose tarp augštesniųjų kliašų mokinių galima esą pasergėti „blėdingą minčių iškrypimą“. Teip, esą atsitikimų, juog vaikai susitarę atsisako klausyti savo mokytojų, kritikuoja ir net baria juos, negana to, net buvę atsitikimų, kuomet mokiniai primušę savo mokytojų; pagaliaus jis patyręs, juog tarp vyresniųjų mokinių plačiai esanti varoma propaganda prieš valdžią, kuri tai propaganda suteikianti nemaža neišmintingų aukų.

Kodėl teip daroma? — klausia ministras. Matoma, esą, kad mokyklų vyresnybė nevartoja pilnai tų bausmių, kurias turi sulig tiesa vartoti ir daugybę peržengimų iš mokinių pusės leidžia pro šalį. Ypač ministrą pykina, kad mokiniai rūko ant gatvių, neužlaiko priderančios jiems mokinių drabužių formos, nenusilenkia prieš globėją, gubernatorių ir net generalgubernatorių. Tiesa, sako, caras yra liepęs širdingai*)

*) Žiur. Varpas 1902 Nr. 5 „Darbai širdingo ministro“.

su mokiniais elgtis, bet jis juk yra liepęs teipgi ugdinti jaunūmenę tvarkos ir disciplinos dvasioj, dvasioj „pagerbimo viešpatystės tiesų“. Naudotis vienomis tik bausmėmis, žinoma, negana: reikią auklėti terp mokinių tą reikalingą dorą valdžios supratime, ir jeigu baigdamas mokyklą mokinys matomai nebus pasiekęs tos valdžiai reikalingos doros, tai mokyklos vyresnybė „ne tik gali, bet turi net pareigą neprileisti tokio mokinio prie išleidžiamųjų egzaminų dėlei doriško jo ne-subrendimo“. Žinoma, supratimas tos doros teip yra platus, juog mokyklų vyresnybei lieka pavesta pilna saualia, kam duoti ar neduoti vidutinės mokyklos diplomo. Žinodami, kokios „doros“ įieško valdžia, galime tikėtis, juog doriausieji vaikinai pasiliks neturį tos valdžios reikalaujamosios doros.

Išauklėjimui tos doros ministras rekomenduoja keletą būdų. Pirmiausiai, su mokiniais reikią apsieiti švelniai, neužgaulioti jų, idant tie mokiniai nepriskaitytų pačių mokytojų prie savo priešų ir neišvestų tos konkluzijos, juog ir visa viešpatystės tvarka, kurią mokytojai gina, yra jiems priešinga. Toliaus, reikią neužmiršti, kad juo labiaus mokiniais patiks mokytojų suteikiamasis dvasios penas, tuo labiaus jis bus skanesnis už tą, kokį duoda įvairūs mokyklų priešai: todėl reikią visados gražinti, saldinti tą peną. Mokiniai dažnai neapkenčią draugų, kurie artinas prie mokytojų ir gerinas jiems — čia esąs klaidingas paprotys. Reikią kovoti su tokia nuomone ir stengtis, kad būtų daugiau tokių, kurie artintūs. Reikią stengtis, kad mokiniai elgtūs ne sulig jausmais, bet darytų teip, kaip liepia šaltas protas. Jeigu mokiniai gyvena kame-nors pensijonuose, internatuose, tai negana esą tik prižiūrėti, kaip jie ten gyvena, ką jie turi, ką skaito, bet reikią dvasiškai su jais susigyventi, susibendrauti.

Tokios beveik visos patarmės, apie kurias apšvietos ministras atrado per reikalinga priminti mokslo apygardų globėjams, idant šie jas apsvarstytų mokyklose per mokytojų susiėjimus. Tų patarmių eilė būtų galima ir padidinti, jeigu primintume visus tūlų mūsų krašto mokytojų pasielgimus, kuriuos jie daro norėdami dvasiškai ištvirkinti, sudarkyti augančią jaunūmenę.

Pastebėtina, juog šis valdžios cirkuliaras nėra slaptas; jis tapo apgarsintas. Pirm keletą metų valdžia nedrįzdavo viešai leisti teip atvirų savo cirkuliarų ir dėdavo įvairius lopinius slapta, idant niekas nematytų. Dabar jau atvirai pradėjo lopyti savo drapaną, nes mat nebėra jau ko slėpti: visi žino, kad valdžios drapana jau baigia irti! . . .

Vilnius. Kaip praneša valdžios laikraščiai*), Vilniaus vyskupu busiąs Tyraspolės vyskupas (Saratove gyvenantis) kun. Ropp'as, kilęs iš baronų giminės, jau seniai apsigyvenusios Kauno gub. Kun. Ropp'as yra baigęs juridiką Petrapilio universiteto skyrių ir prieš dvejetą metų da buvo Liepojų katalikų parapijos klebonu. Po jo užveizda Liepojuje tapo pastatyta nauja katalikų bažnyčia. Terp Liepojaus lietuvių kun. Ropp'as paliko nelemtą atmintį, kaipo neužkenčiantis lietuvių. Kiek prisimenu, ir mūsų laikraščiuose buvo rašyta, juog Ropp'as nemaža pasidarbavęs, idant valdžia nepatvirtintų įstatymų Liepojaus lietuvių draugystės, kurią buvo užmanyta įsteigti. Tai daręs jis būk dėl didesnės Dievo garbės, nes mat lietuviai, susitvėrę savo draugystę, būtų atsitraukę nuo parapijinės katalikų arba, geriaus sakant, lenkų draugystės.

*) kurie? Red.

Paskirtas Tyraspolės vyskupu ir apsigyvenęs Saratove Ropp'as buk maloniai priėmęs gyvenančius Saratove lietuvius-kolonistus, o atsilankydamas Odesoj, kame jį pasitiko lietuvių deputacija, žadėjęs lietuviams savo pasipirtį. Tokias tai įvairios žinios apie Ropp'ą.

Interesinga, kaip jis laikysis, jei iš tikro taps paskirtas, Vilniaus vyskupystėj, kame nesusipratimų tarp lenkų ir lietuvių yra nemaža. Jo padėjimas juo bus sunkesnis, kad jau ir pati valdžia, kaip matyt iš Vilniaus generalgubernatoriaus rašto, pradeda manyti apie tai, kaip būtų galima sutūrėti mūsų krašte lenkų įtekme. Lietuviai ne vienoj da vietoj yra nuskrastiai, ne vienoj parapijoj ir šiandien verčiami prie lenkystės, ir reikia spręsti, juog jie neužmirš savo skriaudų prieš dvasiškąją vyresnybę išdėstyti. Butų geistina, kad šios skriaudos ne vienos ar kitos ypotos būtų išreiškiamos, bet kad kuo-daugiausiai žmonių reikalautų jų pašalinimo. Jeigu vienas ar kitas kunigas atsiliepia, juog jojo parapijoj reikėtų paveizdan lietuviškai pamokslus sakyti, tai tokį drąsuoįl veikiai apšaukia „litvomanu“ ir tuo dažnai klausimas ir pasibaigia. Reikėtų, idant visi kunigai lietuviai, susitarę savo tarpe, išrodytų tikrus vyskupystės paklydimus ir reikalautų, idant būtų jie atitaisyti. Toksai susitarimus būtinai yra reikalingas, nes atskirų ypatų darbas dažnai nepasiekia savo tikslo.

Geriausieji ir paties vyskupo norai gal nueiti ant niekų, kaip tai atsitiko su Zvieravyčiaus cirkuliaru, jeigu nebus žmonių, kurie drįstų elgties sulig savo nutarimu. Kaip pavyzdį galima nurodyti kai-kuriuos Gardino gub. kunigus. Išleidus carui 26 vas. manifestą, kame pasakytą, juog jis užtikrinąs pilną laisvę kiekvienam krikščionių tikėjimui, dangelis kunigų pradėjo su procesijomis eiti aplink bažnyčias. Tai matydama vietinė policija pradėjo leisti skundas prie gubernatoriaus. Iš pradžios gubernatorių paliepė visus klebonus, kame tokios procesijos buvo, perkelti į kamendorius ir pradėjo tyrinėti, kur jos buvo. Pasirodė, kad 80 klebonų darė tokias procesijas. Perkelti visų į kamendorius pasirodė jau nebegalima ir vietoj baumės gubernatorių davė jiems žinoti, idant jie melstų jo leidimo vaikščioti su procesija aplink bažnyčias. Tuo tarpu Vilniaus vyskupystėje nė vienas iš klebonų nepasinaudojo manifestu. Kunigai važinėjo klausities Pronckevyčiaus, kaip reikia suprasti minėtąjį manifestą, bet šites nemokėjo nieko atsakyti, nemokėjo juo pasinaudoti, nors jau Gardino gub. kunigai ir buvo parodę, kaip reikia naudotis.

Į Vilniaus Kalvarijų kasmet priplusta daugybė žmonių, norinčių čion po puikų mišką stacijas apeiti. Buvo jų ir šimet. Tarp atėivių didoka dalis — lietuviai, o vienok per visą vasarą nebuvo nė vieno kunigo, kursai būtų mokėjęs lietuviškai, nebuvo nė vieno lietuviško pamokslu. Klebonas Adamavyčia buvo paketinęs lietuviškai pramokti, bet jau antrus metus sėdi, o nepramoko nė žodžio. Negana to. Pernai buvo atnaujintos visos stacijos ir tapo iš naujo visi parašai vientik lenkiškai surašyti. Rodos kad reikėjo ir lietuviškus parašus padėti, nes daugumas atėivių — lietuviai. Apkritai lenkų dvasiškija nesnaudžia ir kur tik galima, ten teplioja lenkiškus parašus. Teip. tapo atnaujinta šv. Kotrynos bažnyčia Vilniuje; nuo lenkiškųjų parašų net mirgėte mirga, o lietuviškai nerasi parašyto nė vieno žodžio.

Dabar ir lietuviams pavestoji šv. Mikalojaus bažnyčia yra taisoma. Neturtingiems lietuviams nemaža apsieis pataisymas tos lenkų apeistos bažnyntėlės ir reikia manyti, kad lenkai jau bent čia neberas nė vieno lenkiško žodelio. To, iš tikrų, lenkai nė reikalauti čia negali, nes juk pametė jie lietuviams, kas jiems patiems nebebuvo reikalinga. O tuo tarpu anos gadyinės lietuviai savo lėšomis (kaštais) pastatė ir išpuosė Vilniaus bažnyčias ir šiandien visas jas lanko; tai lietuvių bažnyčios, o ne lenkų-naujokų, atvykusių šičion. Todėlei, rodos, ir parašus reikėtų dėti ir lietuviškoj kalboj, jeigu nebegalima jau apsieiti tuo tarpu be lenkiškosios. Toliaus, jeigu jau ne pamokslai, tai nors evanelijos turėtų būti skaitomos ir lietuviškai kiekvienoj Vilniaus bažnyčioj; lietuviai privalo to reikalauti nuo būsimoj vyskupo. Šiandien šv. Mikalojaus bažnyčioj skaitoma evanelija ir lenkiškai, nes mat galį atsirasti bažnyčioj kelios ypotos, nesuprantančios lietuviškai! Dėlei tos pačios priežasties reikėtų reikalauti, kad kiekvienoj Vilniaus bažnyčioj būtų skaitoma evanelija ir lietuviškai, nes gal būti kelios ypotos, kurios kitaip nesupranta, kaip tik lietuviškai. Vis tai klausimai, kurių lietuviai neprivalo užmiršti patatyti naujai paskirtam vyskupui.

Petrapiilis. Iš privatiškų šaltinių mums pasisekė sužinoti, juog peržiūrėjimas klausimo apie lietuvišką spaudą tapęs atidėtas iki rudeniu. Tas klausimas esąs jau įneštas į ministrų komitetą ir pridėti esą įvairių ministerių nutarimai. Kaip

girdėti, apšvietos ministeris davęs nuo savęs patarimą, idant, jeigu jau spauda bus lietuviams sugrąžinta, būtų ji užlaikoma kuo-siauriausiose ribose, kad būtų kuo-mažiausiai lietuviškųjų išleidimų. Kaip pritaria kiti ministrai, nėra žinios.

Pastebėtina, juog senatas, perkračinėdamas garsią p. Višinskio bylą apie lietuviškąsias afišas, paklausė ir vidaus dalykų ministrą, kokiais įstatymais ši spauda yra draudžiama. Ministras būk atsakęs, juog viešpatystės įstatymų nėra, bet esą generalgubernatorių paliepimai, kurie turį tokią-pat sankciją, ir todėl p. Višinskis turįs būti apkalbtas.

Tuo tarpu senatas nutarė, juog kadangi tokių įstatymų nėra, o generalgubernatorių paliepimai buvo tik slapta išleidžiami, tai nėra visai peržengimo įstatymų, spauzdinant tomis lietuviškomis raidėmis. Vienas maskolii spauzduvininkas tiesiog siūlėsi atspauzdinti lietuviškomis raidėmis knygą, turinčią daugiaus kaip 20 lapų, nes tokios knygos spauzdinimas gali būt atliekamas visai be cenzūros leidimo ir tik atspauzdinus reikia cenzūron pristatyti keletą ekzempliorių parodymui. Sutūrėti tokią knygą galima tik tuomet, jeigu būtų peržengiami kokių-nors įstatymų, o tokių įstatymų, kurie gintų lietuviškai spauzdinti, sulig Senato nuomone, nėra.

Vanagėlis.

Mūsų Kronika.

Kankinių sėpimas. Dėlei tulų priežasčių tarp Europos ir Amerikos kankinių komitetų išėjo nesusipratimai, todėl jų sanariai prasišalina iš komitetų. — Kankinių kasoje pagal paskutines žinias („Lietuva“ Nr. 31) lieka dol. 461.76.

Prūsų lietuvių buvo pastatę šimet į viešpatytės seimą, šituos savo kandidatus: 1) Dovydą Zaunių iš Rokaičių (Klaipėdos ir Šilokarčiamos pav.), 2) Jurgį Lapiną iš Tilžės (Tilžės ir Pakalnės pav.), 3) A. Meškaitį iš Didž. Kakšių (Ragainės ir Pilkainės pav.) ir 4) Martyną Janų iš Bitėnų (Labgavos ir Vėliavos pav.). Daugiausiai balsų gavo p. Zaunius, būtent 4083 balsus (Smalakyus pirm 5 metų buvęs gavęs tik 3505). Tačiau iš pastatytųjų lietuvių kandidatų neišrinko nė vieno. Galutinai viršų gavo Prūsų Lietuvoje vokiečių konzervatyvių kandidatai. — Reikia persergėti, kad Prūsų lietuvių judėjimas (ir tas pats su giliai konservatyviška pagrinda) eina labai silpnai. Viena iš svarbiausių judėjimo silpnumo priežasčių yra stoka susipratusių vietinių lietuvių inteligentų, kurie galėtų ir norėtų dirbti savųjų naudai. —

Vaidai tarp S. L. A. ir S. L. R. K. A. Per 16-tąjį seimą 1901 m. „Susivienijimas Lietuvių Amerikoje“ (S. L. A.) suskilo į dvi dali: viena dr-tės dalis pasiliko prie senojo dr-tės vardo, o antroji susispietė po nauju vardu „Susivienijimas Lietuvių Rymo Katalikų Amerikoje“ (S. L. R. K. A.). Šimet S. L. A. per seimą, laikytą 21—23 gegužės m., „vienbalsiai nutarė užginti ir atimti savo ženklus ir turta“ nuo S. L. R. K. A. tiesos ir įstatymų keliu“ („V. L.“ Nr. 25), nes S. L. R. K. A. ir ligšiol naudodavėsi oficiališkai S. L. A. vardu, antspaudais ir tt. Todėl S. L. A. paskirta komisija užvedė tam tikrą bylą. Katra pusė gaus viršų, sunku iš kalno spėti. —

Terptautiskas socialistų kongresas Holandijoje 1904 m. Dr. J. Šliupas padavė „Vienybėje Liet.“ užmanymą, kad ir lietuviams būtų naudinga nusiųsti tenai savo delegatą. Užmanymas daugybėi Amerikos lietuvių patiko ir jau sumetė krūvą pinigų (pagal „V. L.“ Nr. 30 apie dol 157.96) delegato kelionei. Daugumas norėtų nusiųsti Dr. J. Šliupą.

Reikalingas lietuvis gydytojas. Mums rašo (P. A.): Šilalės miestelyj Raseinių paviete neseniai pasimirė žydus gydytojas. Reikia pasirūpinti kuo-greičiausiai tą vietą lietuviui užimti. Pagal gydytojų žodžių čia esąs puikus punktas, nors ir yra kitas gydytojas, valdžios samdomas.

Mirė. 3/16 kovo Petropilyje pasimirė inžinierius Antanas Vilkutaitis; mūsų literatūroje jis buvo žinomas kaip „Gulbiniškių Antanas“. Platesnės apie jį žinios patilps „V.“ Nr. 9.

— Balandžio mėn. Jaltoje pasimirė Steponas Jankevčius, vos 26 m. amž. tesukakęs. Mirė džiova. Pėnai baigęs buvo Peterburgo universiteto tiesos skyrių („T. S.“ Nr. 5—6). Jei kas žinotų ką apie velionio darbus ir nuopelnus dėlei tautos, meldžiame pranešti.

— Gegužės mėnesį pasimirė Jurgis Mikšas, 42 m. amž., žinomas dar mums iš „Aušros“ laikų. — Pasitraukęs iš Tilžės, kur turėjo kurį laiką savo spaustuve, jis pastojęs buvo teisėjo pagelbininku (Gerichts-Assistent) Labgavoje, kame ir pasimirė. Iš jo darbų žinomas yra Prūsų lietuviams „Privatiškas arba Bėdos Testamentas“ („N. L. C.“ Nr. 38).

— 14 birželio Varšavoje mirė fil. dr. Jonas Karlovič (gimęs 26 geg. 1836 m. Subortovičių sodžiuje Merkinės par., Trakų pav. Viln. g.), gerai ir garbingai žinomas lenkų mokslo literatūroje. — Nemaža padaręs jis yra ir mūsų mokslui. Jo darbai: „O języku litewskim“ (Rozpr. Akad., II, Kraków 1874), „Czteryście kilkadziesiąt nazwisk miejscowości litewskich“ (1883 m.), „La mythologie lithuanienne et M. Veckenstedt“ (Mélusin 1890) ir d. k. turi ir dėl mūsų vertę. Beto jis dar žinomas yra kaip b. redaktorius lenk. laikr. „Wisła“, kurioj patalpino nemaža dalykų, turinčių didelę vertę ir mūsų mokslui tyrinėtojams. —

Atsakymai.

„Dirvos-Žinyno“ Redakcijai. „Varpas“, „Ukininkas“, „Naujienos“ ir visos mūsų išleidžiamos knygos buvo ikišiol siunčiamos visuomet kun. Kaupo adresu, su tam tikru prierašu („Dirvai“). Savo raštus meldžiame siųsti ne atsakomojo mūsų redaktoriaus adresu, bet tuo, kurs yra mūsų laikraščių paduotas. Mūsų jau 1900 m. („Uk.“ Nr. 12) ir 1901 m. („Uk.“ Nr. 9) buvome prašę redakcijų siųsti viską mūsų knyginkės vardu (Fr. M. Saunus, Fabrikstr. 27, Tilsit, Ostpr.).

Serkšnui. „Kokie tėvai, tokie ir vaikai“ patilpo š. m. „Nauj.“ Nr. 3 su permaitintu antrašu „Mano jaunystė“; „Apie lietuviškas tautiškas dainas“ a. „Naujosios dainos“ pavesta „Dirvai-Žinynei“ (žr. „V.“ Nr. 6—7); „Grūdas kaip vištos kiaušinis“ tilpo š. m. „Nauj.“ Nr. 3; „Apie dirbimą rominių avilų“ nusiųsta „Tėv. Sargui“ (žr. „Uk.“ Nr. 8, 1900 m.); „Po vakacijų“ pasilieka redakcijoje ir gal bus sunaudota. Kitų kliausiamų raštų pas nėra.

„Varpo“ ir „U-ko“ Skaitytojui. Tamstos rašto „Kas tie per „bedievei“ ir kur jie yra“ negalime sunaudoti. Kadangi jis specialiai tik „Varpui“ rašytas, todėl ir kitur negalime siųsti. Kur jį dėti? Gal į Redakcijos archyvą? Meldžiame atsilepti.

Sutremptamjam. Tamstos eiles „I kovą“ ir „Vincio Kudirkos kapui“ gavome. Reiktų dar formą labiau apdirbti. Ar nesutiktum Tamsta pagal mūsų nurodymus to padaryti?

Ūkiskiu. Tamstos atsiliepimo dėlei p. J. Š-klio recenzijos negalime dėlei vietos stokos patalpinti „V-pe“, ypačiai kad Tamsta nenurodai faktiškų p. Š-io straipsnio paklydimų, kaip recenzento, o tik plačiai kalbi, plačiau už visą p. Š-io straipsnį, apie principališką nuomonių skirtumą. Tas skirtumas tarp dviejų atskirų pakraipų, mažesnis ar didesnis, pasiliks be abejonės ir toliaus. O sulig tariamo „V-po“ svyravimo šitame dalyke gal Tamsta kitokios paliktum nuomonės, jei teiktumėis labiau besališkai įsigilinti į jo turinį: pamatytum Tamsta, kad prisimindamas apie tikėjimą „Varpas“ įvairiuose atsitikimuose skiria „tikėjimą“ ir „tikėjimą“, kaip daroma ir su kiekvienu kitu komplikuotu visuomenės klausimu ar apsišėskimu. — Straipsnio nesulaikome ir siunčiame „Dirvai-Žinynei“. —

V. P. Žandaro užrašus gavome visus. „Laukinis kvietkelis“ išsiųstas visas. —

Vincio draugui. Tamstos prisiųstus dokumentus (p. Viš. byla) gavome ir dedame į archyvą.

Rasytojams ir korespondentams. Rašykite meldžiami aiškiau ir ant vienos tik popieriaus pusės, palikdami teipgi didesnius tarp eilių tarpus. Kas gali, meldžiame prisilaikyti mūsų rašybos. —

Naujai prisiųsti „V-po“ R-jai raštai.

P. Gvildžio „Žvaigždė“; V. P. „Skaitytojas“; K. Žaibo: „Ant sentėvių kapo“, „Atminimas“, „Tautiškai atgimusiems“, „Tautiečiams“; Da gyvo: „Kame klaida?“, „Prie mūsų taktikos“; Ts. „Laimingosios salos“; O . . . o „Pseudopatriotizmas, tautiškumas ir klėrikalizmas“; T. K. „Szanowny Panie“; Berželio „Įvairūs atbal-

siai“; *Beržo lapelio* „Dar vienas balsas“; *Berželio* „Įvairūs atbalsiai“ (antras raštas); *P-čio* „Vilnius“; *Aičio* „Čekai ir jų draugystės“; — *Ž* „Nesiseka Lietuvos „blai-vystei“; *Tolymojo* „A. a. Inžinierius Antanas Vilkutaitis“; *A. Sr.* „Amatininkystė Viatkos gub. ir pas mus“; *A-o* „Rykštės“ (bibl.). —

Aukos „Varpo“, „Ūkininko“ ir „Naujienu“ reikalams 1903 m.

V. B.	50 rub.
J. Girin antrą syk	50 „
A-s	50 „
N. J.	50 „
Tris	35 „
B. B. K. R.	40 „
Smui	25 „
J. Ar.	10 „
N. N.	100 „
Išlandukas	25 „

435 rub. = 939,60 mk.

Buvo (žr. „Varpas“ Nr. 6—7) 654,41 mk.

Iš viso 1594,01 mk.

10. 8. 03.

M. Saunus.

APGARSINIMAI.

*Atviras laiškas pp. Keturakiui, Petliukui, Dviem Moterim
ir k. dramatiškiems rašytojams.*

Atlošti ant įvairių scenų Tamstų veikalai: „Amerika pirtyja“, „Velnius spąstuose“, „Neatmezgamas mazgas“ ir k. publikos buvo prilankiai sutikti ir išreikštas noras daugiaus panašių dramatiškų veikalų matyti ant scenos. Pertat pakviečiu garbingus rašytojus neatsisakyti panašių dramatiškų veikalų suteikti man atlošimui ant scenos, už ką prizadu mokėti pagal sutarimą su autorium. Salygas ir pačius veikalus meldžiu man siųsti per *M. Saunus, Fabrikstr. 27, Tilsit, Ostpr.* Spauzdintieji iššiol veikalai čia neprisiskaito. Su pagarba

Lietuviškojo teatro direktorius.

Pasirodė jau pardavime „N-nų“ Red. išleistas

ŪKININKO KALENDORIUS

1904 metams.

Kalendorius nekalto turinio. Galima jį gauti pas

**M. Saunus, Fabrikstr. 27,
Tilsit, Ostpr.**

Rinkite pasakas

padavimus, burtus, mįsles, priežodžius, senovės dainas ir kt. ir siųskite ant adreso:

Dr. Basanowicz, à Varna, Bulgarie.

Atsakomasis redaktorius J. Lapinas. — Spauzdinta pas Otto v. Mauderodė, Tilžėje.